

ALBINA CARPATILOR

Apare la 15. și ultima fiă-cărei luni, în fascicule de 2 côle. ABONAMENTUL pentru Austro-Ungaria: pe an 6 fl., pe 6 luni 3 fl., pe 3 luni 1 fl. 50 cr.; pentru România: pe an 16 lei, pe 6 luni 8 lei, pe 3 luni 4 lei. — O fasciculă 25 cr. seú 70 bani. — Abonamentele se fac la editorul W. Krafft în Sibiu, la colectanți, la oficiile postale și la toate librăriile.

Amor și națiune.

Novelă istorică.

(Continuare.)

III.

Câmpia dintre Sibiu-Gușteriță și Șelimber este aproape plană. Dela Sibiu până către mijlocul drumului spre Șelimber scoborâ lin într'un fel de șanț adăpat de un părauaș; apoi începe din nou a se urca până la o distanță de $\frac{1}{4}$ de oră delă Șelimber. De aci ochiul pôte predomina Șelimberul aședat în vale și adăpostit spre Nord de nișce rădicături de teren pe care a trebuit să fiă aședate castrele lui Mihaï. Tot de aci se pôte vedea în drepta, pe câmpul dintre drumurile Cisnădiei și Șelimberului o movilă de un verde intensiv, care contrastéză cu colórea palidă a séménaturilor și a miriștelor în timp de tómnă. Acea movilă, numită și astăđi movila Turcilor, este singurul monument, care aminteșce bătălia sângeróșă delă Șelimber. Acolo se đice că s'au îngropat morđii din améndoué armatele, după acea đi fatală armelor lui Batori. De ce se numeșce „movila Turcilor“, nu șciú; pôte că Români treceau pe atunci de Turci, seú pôte că legenda trecénd din gură în gură s'a denaturat, și din luptă între creștini a făcut luptă între Turci și creștini.

Spre Nordvest șesul e mărginit cu un lanț de coline, la pólele cărora zac satele Gușterița, Bungard, Șelimber etc. udate de undele Cibirului ce vine delă Sibiu spre a se vërșă în Olt.

Ieșind din tabéra lui Batori cu iuțela vântului, Daniel își aruncă privirea de șoim poste câmpia iluminată de rađe lunei, și în depártare zări o cétă compactă de călăreți urmáring o figură albă călare pe un cal alb ca néua.

Deodată călărețul alb întórse calul și ca fulgerul se aruncă în céta persecutătorilor. O pală lată străluci în mânilor și făcénd rotă printre dușmani împárți mórtea fără milă. Acea figură dede o singurá lovitură, apoi calul ca mênat de o putere supranaturală sári în lături și năváli dintr'altă parte asupra adversarilor.

Loviturile așa-numitului „spion“ erau teribile. Céta persecutătorilor neputéndu-și conduce caii destul de iute, cuprinsă de o frică panică se ímprășciá în tóte părțile și alergá către castrele lui Batori.

Acestea s'au petrecut într'un timp mai scurt decát trebue pentru a fi istorisite, astfel încát Daniel, martor ocular, n'avuse timp să vină în ajutorul soldaților lui Batori.

El scóse un ráget ca de leú turbat, la acéstă privilegiște, și ínfipse pintenii în cópsel focosului seú armásar. Nobilul animal geménd de durere făcu o sáritură teribilă și porni ca fulgerul peste câmpia.

Íntr'aceea figura albă întorsese calul și în contra obiceiului seú pornise în galop către castrele Românilor. Când ajunsse la șanțul, de care am vorbit mai sus, dispoșițiunea terenului îl ascunse un moment dinaintea ochilor lui Daniel. Acesta remase uimit în loc și privi în giuru seú. În momentul cel mai de aproape ínsé figura reapáru urcând colina în tropul calului; dar în loc de a-și urma drumul către Șelimber, coti la drepta și o luá peste câmp în direcțiunea, unde se află astăđi movila Turcilor.

Daniel îl urmári cu focul nerábdării, și deși se apropia prea tare de castrele române, nu făcu nici o mină de a se întórce. El voia cu ori-ce preț să pună mâna pe acea figură misterióșă. Speranța începea a-í suride, că-cí cu cât se apropia călărețul misterios de movila Turcilor, cu atáta își opria calul mai íncet. Daniel din contrá își continua galopul seú nebun și se apropia tot mai mult de „spionul valah“. Când se afla acesta pe locul movilei Turcilor, cel mai rădicat din ímpregiurime, îl mai despárțiaú câțiva pași de Daniel. Acesta scóse pala și cu strígátul „Laura“ se aruncá asupra vrășmașului patriei sale.

Necunoscutul întórse calul cu liniște și ținénd brațele încrucisate pe pept đise cu voce tare:

— „Daniel Zalasdi te salut!“

Daniel se opri ca lovit de trăsnet.

— „Daniel“, continuă necunoscutul cu voce dulce, „Daniel, bagă pala 'n tătă. Suntem în armistițiu, Daniel, și ceea ce se iertă unor ómenii de rând, nu se cade unui gentilom. Veđi veghele nóstre în tóte părțile; ești în regiunea castrelor nóstre, Daniel, și ajunge un semn din partea mea, pentru ca să fi încungiurat. Dar sunt gentilom, Daniel, ca și tine, și nouă nu ni se cade a frânge un armistițiu, pe care căpeteniile nóstre l'au facheiat de sigur din motive seriose.“

— „Suntem în armistițiu“, diše Daniel cu ironie, „frumósă scuză pentru a încungiura pala unui gentilom și a face excursiuni de spionagiú în castrele inimice.“

— „Te înșeli, Daniel“, făcu străinul cu blândete. „Ómenii ca mine nu cunosc frica. Mâne ne vom întélni pe câmpul de luptă și ne vom măsura puterile. Decă m'am apropiat de castrele vóstre, am făcut-o pentru a te căuta, Daniel. De trei díle și mai bine te cerc, fără a te putea găsi. În sfêrșit, după cum mă așteptam, sgomotul armelor te-a atras, și mă bucur de asta, că-cí mâne n'ar mai fi fost cu puțință. Eí bine, Daniel, de ce nu bagi pala în tătă? Fă ca mine. Avem să vorbim multe și timpul trece.“

Cuvintele necunoscutului sună atât de dulce, vocea lui avea un timbru atât de armonios și era pătunsă de atâta căldură, încât Daniel fărmeat simți tótă mânia disparând ca un fum și-și ascunse arma.

— „Eí bine, fiă“, diše el. „Dar cine ești tu, care cutezi a-mí vorbi astfel, și ce te póte face să mă cauți pe mine, vrașmașul téeu?“

— „Cine sunt eu? O umbră, care retăceșce pe pământ căutând fericirea; dar fericirea fuge de mine. Pentru ce te cauți? Pentru a te împedeca de a comite o crimă.“

— „Străine“, făcu Daniel cu o voce cam tremurândă, „măsură-ți cuvintele. Cred, că armistițiuul nu dá niménuí dreptul de a insulta.“

— „Linișteșce-te, june“, diše necunoscutul cu voce atât de tristă, încât Daniel tresări. Acéstă voce parcă-í redeștepta suvenirii de mult adormite, și totuși nu, acésta nu se putea. „Linișteșce-te, Daniel. Nu e scopul meú să te vatém, dar o repet: te cauți pentru a te împedeca să comiți o crimă.“

Daniel făcu un gest pentru a cuprinde mânerul spadei. Înse de sub masca ce acoperia fața necunoscutului sclipiră doui ochi atât de mari și atât de negri, încât Daniel remase înmărmurit și simți un fior trecându-í prin vine.

— „Orí cine ai fi, străine, cuvintele tale merită pedépsă“, diše Daniel cu voce tremurândă de mâniă, dar luând mâna de pe mânerul spadei, „și nu știú ce mă opreșce, de a-ți tăia acea limbă ascuțită.“

— „Ce te opreșce, Daniel?“ diše străinul cu o blândete plină de resignațiune. „Te opreșce onórea ta, care-ți interdișce de a lovi pe un om, care nu voeșce a se apéra. Daniel, Daniel, o astfel de acțiune ar fi o nouă crimă.“

— „Asta-í prea mult“, strigă tinéruí afară din sine. „Trebue să cunosc pe nesocotitul, care cutéză a-mí vorbi astfel. Jos masca!“ Dișcând acestea, Daniel dede pintenií calului și după o săritură oprindu-se lângă necunoscut,

întinse mâna spre a-í smulge masca. În același moment înse își simți brațul strins de un pumn de fer și uitându-se spre acest teribil obstacol admiră o mână albă și delicată ca de femeia. Cum? acéstă mână frumósă era în stare să alunge cetele lui Moise Székely; acéstă mână, care desprețuia mânușa, că-cí nu se temea de rane, acéstă mână opria brațul nebiruit al lui Daniel?

Surprinderea și curiositatea tinéruíú căpitan deveniră atât de mare, încât tótă mânia íi dispáru și sub influința fărmeatóre a priverei străinului el se simți cuprins de o slábiciune ciudată.

— „Daniel“, diše necunoscutul cu o voce de tenor dulce și armoniósă, „Daniel, un altul ar fi plătit cu vieța o astfel de încercare. Tu, Daniel, nu poți muri, că-cí capul téeu mi-e sacrat. Dar nu cerca lucruri imposibile. Daniel, puterea mea este mai mare, decât orice putere omenéscă. Daniel, o simțire dumneđeéscă mă inspiră și-mí conduce lucrările. Și tu, Daniel, ești chiămat a-mí ajuta, că-cí capul téeu e predestinat . . . Dar . . . să ne scorborm de pe cai; am să-ți istorisesc multe și luna ne póte tráda.“

Dișcând acestea, necunoscutul se lăsă să alunece fără sgomot de pe albul seú cursier. Apoi șueră într'un mod particular și în aceeși clipă calul se culcă la pământ. Necunoscutul seđu pe el ca pe un jeț și făcu semn lui Daniel să ședă lângă densusul.

Tinéruí căpitan stete un moment la îndoelă. Apoi supunându-se acestuí om misterios, a cărúí superioritate o simția, sări de pe calul seú, íl lăsă în libertate și se apropiă de străin. Calul lui Daniel se uită un moment cu curiositate la străpănuí-séu ca și când și-ar fi cerut permisiunea; apoi începu a pașce liniștit érba verde din apropiere.

Luna își revérsa rașele palide asupra figurei străinului, ale cărúia forme ascunse sub o manta albă páreau de o delicateță deosebită și de o perfecțiune divină. Daniel își puse pentru a o suta órá întrebarea: cine putea fi acéstă ființă misterióasă?

— „Daniel“, începu necunoscutul, după ce tinéruí căpitan seđu lângă el, „diua de mâne va fi o di mare. Tu ești inimicul nostru și n'ar trebui să íi-o spun, dar scopul meú este, a-ți aréta că încrederea mea față de tine n'are margini.“ Dișcând acestea străinul atinse cu degetele sale delicate mâna frumósă dar bărbátéscă a lui Daniel, și-í învélí așa dișcând în căutătura sa de foc. Tinéruí fărmeat, ca paserea din țerile tropice sub privirea magnetică a șerpelui, remase cu ochii țintiți asupra necunoscutului și simți ca un fior voluptuos trecând prin vinele sale.

— „Da, Daniel“, continuă străinul, „diua de mâne va aduce mari schimbări în Transilvania. Afă, că mâne armele lui Andrei Batori se vor sdrobi sub lovitura neînvinșului Mihaí.“

Daniel sări în picióre și voi să protesteze. Necunoscutul încă se rădică și apucând mâna amenințátore a tinéruíú căpitan între degetele sale moi și calde, íl conduse pe acesta la câțiva pași mai departe pe punctul cel mai înalt, de unde se deosebiau bine castrele române.

— „Priveșce“, diše el arétând cu degetul spre colinele, unde străluciau focurile din tabéra lui Mihaí și se desemnau corturile căpitanilor, cât puteai vedea cu ochii.

„Veđi castrele Eroului cum predomină tótă câmpia. Armata sa e bravă și mai numărósă decât a lui Batori. Numele lui Mihaí e de ajuns pentru a da fiă-cărui soldat un curagiú nelnvinș și o bărbăție fără sémén. Cu un astfel de om, Daniel, împératul Rudolf ar cuceri lumea întrégă, dec' ar șci să-l prețuéscă. Eú îl cunosc, Daniel, ca pe tine, că-cí nu se ascunde nimic dinaintea ochilor mei. Íl cunosc și pe Andreí Batori, Daniel. Nu se póte aseména cu Sigismund. Cardinalul e chiămat a purta crucea ér nu spada. Ascultă-mé bine, Daniel, mâne va fi bătălie, și sórtea lui Batori se va hotărí. Daniel, Mihaí, mai puternic decât orí ce cuceritor, va cuceri Transilvania printr'o singurá lovitură.“

— „Minciună! minciună nerușinată!“ strigá cu indignațiune căpitanul lui Batori. „Mai curénd vom peri până la unul, decât să lăsăm patria nóstră pradă Valahului. Alerg, să previn armata, că Mihaí calcă armistițiul și voeșce a ne surprinde nepregătiți.“

— „Oprește-te, copile“, ڊise necunoscutul reținénd pe Daniel, care voia să alerge după calul séu. „Mihaí i-a spus-o lui Malespina: mâne va responde cu graiul séu cu vérful spadei. Eí bine, eú ți-o spun ție: Mihaí va responde cu vérful spadei și numai ómení orbí ca Andreí Batori ar putea să nu o vadă. Transilvania va fi a lui Mihaí, care o va tracta ca un părinte, că-cí Mihaí e Român. Și tu ar trebui să te bucuri de asta, Daniel, că-cí și tu ești Român și trebuie să-ți iubești națiunea.“

— „Națiunea, străine?“ ڊise Daniel cu naivitate. „Ce 'nțelegi sub cuvéntul națiune română? La noi nu există decât trei națiuni: Nobilii, Sécuii și Sasii. Românii sunt iobagi. Eú sunt Nobil, ér nu Român.“

— „Sérman copil“, ڊise străinul cu compătımire. „Cum ți-aú stricat simțémintele acei ómení nerușinatí, carii te-aú răpit cu măgulirile lor din sinul poporului, unde-ai născut. Déca ești nobil acum, n'ai fost totdeúna, Daniel. Mama, care te-a născut și te-a nutrit cu vieța sa, tatál, care a suferit biciul Domnului, aú fost Româní, Daniel, și aú murit sub chinurile tiranilor. Frații tói, Daniel — și toți Românii sunt frații tói — gem sub jugul rușinos al falsilor óspeți, carii încheind legături de frăție cu eí i-aú înșelat și i-aú despoiat de tóte drepturile. Páméntul acesta, Daniel, páméntul, pe care calci, este páméntul acelor iobagi, pámént adăpat cu sângele lor și lucrat cu brațele lor.“

— „Nu e adevérat, străine“, ڊise Daniel cu convingere. „Ceea ca numești tu frații mei, sunt slugile mele și ale semenilor mei. Când prin faptele lor se vor înálța

destul de sus, pentru a merita să între în céta nóstră, chinurile lor vor înceta. Dar nu, eí sunt învętați să trăéscă ca vitele, ca ele să muncésca sub biciul argatului. Aceia nu sunt frații mei, străine. Mama mea și tatál meu n'aú existat pentru mine. O lume întrégă ne-a despărțit.“

— „Profanațiune!“ făcu străinul indignat și cu o voce gravă, care străbátu până în mádruva óselor lui Daniel. „Profanațiune, de trei ori profanațiune. Tací, copile, ca scheletele strămoșilor tói să nu se rădice din morminte și să protesteze cu glasul lor teribil în contra blasfemelor tale. Șci tu, nenorocite, că aceste slugi desprețuite, acești iobagi, carii par creați pentru a suferi sórtea vitelor, sunt urmașii puternicului popor roman, stăpánitorul luméi? Eí aú fost străplántați aici, pe când ținuturile mánóse ale Transilvaniei erau locuite de barbari. Eí aú lucrat páméntul, l'aú făcut roditor, aú agonisit și, resistând valurilor barbare, aú viețuit tari și neschimbați ca stánca din munte. Apoi aú venit Ungurii și s'aú bătut cu eí, dar nu i-aú biruit, ci aú încheiat cu eí frățietate, aú dat mâna să trăésca unii lângă alții fără a-și face réu. Românii aú cređut, ér Ungurii fáțarnicii i-aú înșelat. Apoi aú venit Sasii, óspeți noui în acest pámént român, și unindu-se cu Ungurii aú bágat în jug pe poporul înșelat. Pentru acești barbari te bați tu, Daniel. Pentru eí îți verși sângele, și suferi ca frații tói, strănepoții cuceritorilor luméi, să pórte jugul. Etá crima ce vréu să te împedec a comite. Sus, Daniel, înalță-ți fruntea de Român, aruncá véstméntul asupritorului și vino cu mine la Mihaí. Daniel întórce-te la ai tói!“

Vocea străinului, care cu încetul se aprinsese de mániá, devenise la ultimele cuvinte érá-și dulce și măgulitoare.

— „Nici-odată“, ڊise Daniel, clătínând din cap și smulgéndu-și mâna sa dintr'a necunoscutului. „Nici-odată nu voiú părăsi cauza binefăcătorilor mei, cărora le-am jurat credință.“

— „Daniel, ai jurat o altă credință înainte de a întra între șirurile acelor sperjuri“, făcu străinul cu o voce tremurândă de emoțiune. Tinéruł căpitan tresári. Acéstă voce avea asupra-í o influință nespúșá.

Timbrul eí íl í aduse aminte încă odatá timpurí de mult trecute.

— „Șeđi, Daniel lângă mine“ continuá străinul, pe când buzele sale desvélite prin masca, ce acoperia numai partea de sus a feții, avurá o tresárire nervósá. „Șeđi lângă mine, și-ți adu aminte de timpurí fericite.“

(Va urma.)

Epistolă satirică.

(Cătrá Elena.)

Departé de cetate ș'otrăvile-í morale
Respirí ale câmpiei odorurí virginale,
Și 'n loc de-ale mulțimeí intrigí obosítóre
Te scalđi în apa vieții și 'n rađe dulcí de sóre.
Scápat'ai dintre șópte și voci réutációse,
Și-ascultí ale natureí acordurí voluptóse! —
— Din lumea egoistá, din mií ságeți cumplite
Ce 'npróscá lácomia în suflete iubite,
Gândesc cu dor fierbinte la fruntea ta seniná,

La care ađi străinii evlavioși se 'nchiná.
O viperá mé 'nțépá în suflet, când gândesc
Cá alți de-a ta zimbire diviná se 'ndulcesc,
Și cautá să te-atragá în mréja lor perfidá,
Cercând ca să sdrobésca modesta mea egidá.
Dar vechia ta credință de-amor curat sáditá
Mi-e sigurá garanță, cá pieptul têu nu uitá,
Cá lângă el odatá bătea cu fericire
O inimá scáldată în flacări de iubire. —

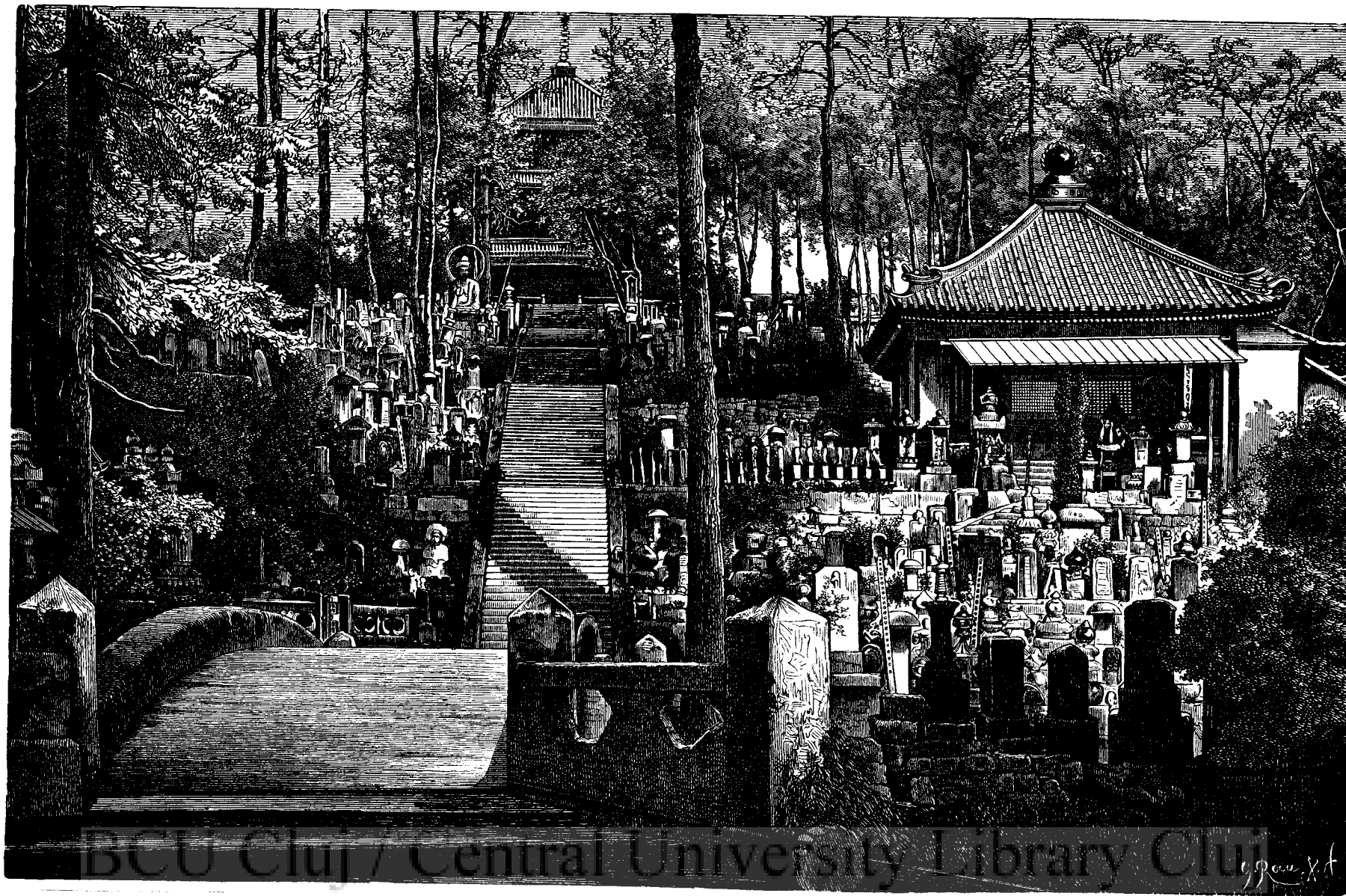
— Dar vai! departe-î astăzi de sinu-ți de virgină,
 În grigile vieții cu dor nestins suspină!
 În loc de focul sacru ce 'n ochiul tău lucește
 O dogore rancuna ce 'n inimă lași pândește. —
 O! geniū al virtuții! de nu te-ar fi plântat
 Un braț atotputernic în sinul atacat
 De-a viciului otravă, în loc de Domnul sânt
 Ar fi Satan ați rege în cer și pe pământ! —
 — Precum e atmosfera orașelor infecte
 De putrede miasme și lacome insecte;
 Așa e și sublima și mândra creatură
 Ce 'n ele locuește cu sinul plin de ură.
 Imensa-î pasiune tot gustă, tot înghite,
 De tot ce-î sacru 'n lume o face ca să-și uite.
 Onorea, ambițiunea, ce fac un suflet mare,
 La ea sunt reci cuvinte, seū marfă de vindare.
 Tu însuși știi cu totă juneța ta plăpândă
 Ce suflet negru arde sub masca ei cea blândă.
 Chiar oșpele ce gustă din masa ta bogată,
 Și setea-și potolește cu apa ta curată,
 Acela pe-din-dosul mâncarea-ți amărește,
 Cristalul beuturii perfid ți-l otrăvește.
 Și chiar acel ce vine cu svaturi bune 'n gură
 Îți face plan de mörte în sufletu-î de ură.
 Pușini trăiesc din muncă, ceilalți prin lingușire
 Le fruntărește avere, onöre, fericire,
 Cu cât talentul ager mai mult agonisește
 Cu-atât al lor nesatiū se 'naltă, se lătește.
 Și până când obrazul tocit de nerușine
 Ș' înveselește ochiul, trăind pe lângă tine,
 Nică când nu se gândește, că orice ocrotire
 În timpuri de nevoe pretinde respătire.
 Sunt inimă lașe 'n lume și-atâta de ingrate
 Încât le ierți o sută și-o miă de păcate
 Le-apuci în miș de rënduri de gât, le stringi în glumă
 Er ele odată numai, și și-atunci te sugrumă.
 Așa e astăzi lumea, ce se numește mare:
 E mare 'n lăcomiă, nesatiū și trădare.
 O pasiune-o face s'alerge cu orbiă,
 Car', decă nu și-o stinge, se schimbă 'n nebuniă.
 De intrigă, conșpirații, și-adâncă speculare,
 De alergări nocturne și-a minții încordare
 Le vestejește fruntea, pe care Dumneșeu
 A pus să strălucască un spirit dintr'al seū.
 În loc să fructifice tesaurul vieții
 Lăsându-l moștenire întreg posterității
 În risipă nebună l'aruncă c'ușurintă
 Și nu-și aduc aminte de vremea de căință.
 Lor numai la 'ntunec și 'n cuiburi depravate
 Le place ca să guste plăceri necumpătate.
 Simțirea lor timpită de gusturi anormale
 E mörta 'n fața mândră a rōdei naturale.
 Deprinsă e să vadă torinți de sânge cald
 Vărsat în drumul public și 'n câmpul de smarald.
 Sărmanei creature, creată spre plăcere,
 Miș chinuri îi prepară și mörte cu durere!
 Și unde-a pus natura vieță și lumină,
 Frumșetă, bucuriă și liniște senină,

Gara-Stolnici în 28 Iuliu 1880.

Acolo pune omul cadavre fumegânde,
 Miseriă și nópte și victime plângânde.
 Și vai! decă pumnalul și spada de oțel
 Mai rău te dore rana ce-ți face un mișel
 Cu limba-î de năpărcă și brațul lui de laș
 Ce numai pe-din-dosul să dea are curagiū.
 Mai lesne e să ambli prin zonele 'nfocate
 Ce dau locaș și hrană rapacelor turbate,
 Decă pe căi frecvente și 'n splendide salone,
 Cuib de bărbați celebri și nobile matrōne,
 Cari nu clevetesc numai pe cei de pe pământ
 Ci mai omoră-odată pe mörții din mormânt; —
 Că-că fiarele sēlbaticii le-auđi răgind departe
 Le veđi venind spre tine prin munți și lunci deșerte,
 Simți vipera prin ierbă cum légănă fēnașul
 Și-ți dă rēgaz s'o ocolă, ba să-ți armezi și brașul.
 Chiar apele s'anunciă prin unde-asurđitōre
 Și focul se vestește prin flacări orbitōre,
 Tot ce-î dușman în lume s'apropiă fătăș:
 Sublimul om te-atacă din toți numai furăș.
 Din vorbe dulci îți țese o mreșă 'n miș de fire
 Și ura și-o ascunde sub semne de iubire.
 O! decă-ar fi să-ți număr tot gândul lui cel reū,
 Ți-ași șterge-orice credință în om și 'n Dumneșeu!

De miș de ori fericite ești tu, care petreci
 Pe-a câmpilor verdetă și 'ngustele-î poteci.
 În zori tu veđi aurora zimbând ca o virgină
 Și sārutând cu grații cupola cea senină.
 Din stinul ei străbate cu candidă splendōre
 Pe orizon de purpur märeșul disc de sōre,
 Ce setea-și potolește din rōua diminetii.
 El, regele luminei și-ivorul frumșetii
 În falnica sa cale când fața ți-o zărește
 De grațiile tale el însuși se uimește.
 Acolo 'n sinul fraged al codrului umbros
 Îmi razim dorul tainic de sinul teū duios.
 Pe undele de zefir cu tine sbor prin stânci
 Și-mi stēmpēr focul setei din cataracte-adēnci.
 Privesc în ochii-ți veseli, în cari se oglindēză
 Azura hemisferă ce lumea 'neoronēză.
 Jos, între brađi, în spume cascada se preface
 Er la picioru-ți șesul ca sclav tăcut el zace.
 Din labirintul mistic al codrului umbros
 Din falnica 'nălțime a muntelui stâncos,
 Din fiă-care frunđă și fir de ierbă verde
 Al șesului vēratic ce 'n orizon se pierde
 Se 'ngănă miș de glasuri ce n'au asēmēnare
 Și tot încântă-auzul cu dulcea lor cântare;
 Că-că sunt esresiunea profundă-a voluptății
 Ce firea o deșteptă în sinul vietății. —
 — În astfel de imperiū știindu-te pe tine
 Mi-apari ca o regină din regiuni senine.
 Cu tine și eū rege mē simț în astă lume,
 Er fără tine-o umbră, o frunđă fără nume.
 Oh! chiamă-mē la tine cu-o veselă zimbire,
 Că-că num'acolo-î lume, vieță, fericire! — — —

V. Michai-Lazar.

Cimiteriū japonez. (Pag. 336).

O descoperire de monete de argint antice.

Sunt câteva săptămâni nișce minore din colonia Secului, de lângă Reșița-montana, au aflat pe teritoriul înălțat așa numit „Pétra alba“, o masă importantă de monete de argint. Acestea în privința mărimii, a originii ș. a. sunt de mai multe feluri. Voiu vorbi aici de trei specii. După epigraful frumos tipărit și bine conservat de pe o parte — de pe partea „capului“ — e sigur, că acele monete își trag originea de pe timpurile Romanilor antici, adică anticitatea lor variază între 1700 și 1650 de ani! De pe trei monete am putut vedea mai bine conservate: chipul Cesarilor auguști domnitori pe timpurile respective și inscripțiunea de pe aceeși parte. Voiu cerca a comunica în următoarele însușirile cele mai esențiale ale acelor trei monete, pe care am avut plăcuta ocaziune de a le vedea în natură. Voiu începe — din punctul de vedere istoric — cu cea mai bătrână!

Capul încoronat de pe o parte arată figura imperatorului Aureliu Antoniu și are în giurul său următoarea inscripțiune: IMPCAESMAVRANTONINVS AVG. Era pe partea opusă — pe „scriptă“ — se vede o persoană întrégă, care are în giurul său inscripțiunea: SALVSANTONINIAVG.

A doua monetă arată pe o parte capul tinărului imperator Anton. Gordian, și are în jurul său următorul epigraful: IMPCAESMANTGORDIANVS AVG. Era pe partea opusă se vede o persoană, care ține în mâna dreaptă un băț cu trei corne, în cea stângă o sulită povăduță la extremitatea din jos cu un fel de săgétă; era inscripțiunea e așa de rău conservată, încât numai unele litere se pot descifra cu mare greutate.

Moneta a treia are pe o parte asemenea un cap încoronat: figura imperatorului Filip, ér inscripțiunea e acesta: IMPMINAPHILIPVS AVG. Pe partea opusă se află o persoană ținând în mâna dreaptă un sceptru și e probabil că reprezintă statua Minervei, cu epigraful: LIBERALITASVGCII. — Tóte trei monetele au o rađă de 11 milimetri, adecă diametrul lor e 22 mm.

O a patra specie de monete e mai mică în diametru decât cele precedente; chipul Cesarelui respectiv arată o fisionomie mai bătrână, însă inscripțiunea e pe amândouă părțile atât de rău conservată, încât nu se póte descifra nimic de înțeles.

Deci monetele acestea éráși daú o dovadă nedispușabilă despre însemnătatea istorică a Daciei Traiane!

Istoria Romanilor ne spune, că după mórtea succesorului lui Adrian, adecă după mórtea bătrânului Aureliu Antonin Piul (an. 161 d. Chr.) se sui pe tronul Imperatorilor Romani ginerele acestuia: Aureliu Antonin Filosoful, sub a cărui domnire se nascu acel resbel memorabil, care e cunoscut sub numele de „marcomanic“ și care a durat 14 ani. Cesarele acesta, dela care își trage originea moneta caracterisată mai sus, a dominat cu o filosofie sublimă și cu un eroism și bravură, ce-a rădicat renumele Romei și vaza poporului Roman. Plecând din Roma spre Panonia (local Ungariei de ađi de dincolo de Dunăre), a purtat neñcetat resbel în contra Quadilor, Sarmaților și a Marcomanilor; îi bātu, dar prevedința n'a voit ca să-și vadă scopul său pe deplin realizat, că-cí mórtea îl ajunse la Vindobona (Viena de ađi) la an. 180 d. Chr. — Urmézá

pe tron fiul său Aureliu Comod, cu care însă cade totodată și auctoritatea de mai înainte a Romei! Urmézá adecă un period al decădinței, un period fórte trist pentru poporul Roman și pentru Dacia Traiană. Tocmai din periodul declinării imperiului roman avem cele lalte două monete amintite!

După cum e cunoscut adecă, într'un timp fórte scurt au domnit cătră mijlocul sutei a treia trei imperatori Romani din familia Gordianilor. Dintre aceștia e sigur, că numai Ant. Gordian al III. a domnit un timp mai îndelungat, deórece Gordian I. și al II. (fiul celui dintâi!), îndată după ce se prochiámără de imperatori din partea legiunei africane, fură bātuți de partisanii lui Macsimin: fiul cădu în luptă, ér tatăl se sinucise. — Senatul alese deci — spre recunóșcerea curagiului Gordianilor — pe nepotul lui Gordian I., adecă pe Gordian III., de Cesare, la an. 238. Acesta trecând prin Panonia și Mesia, bātu pe Sarmați și pe Goți; ajungând apoi în Asia, învinse pe Persi, érá când se întórse din acéstă espedițiă, fu ucis de prefectul pretorian — Filip arabul (I.) — la an. 244. Se alege în urma acestei catastrofe Filip I. de Cesare, care, după ce făcu pace cu Persii, se întórse la Roma, unde numi de imperator pe fiul său, Filip II. — „Subt densus începură a se bate monete în Dacia cu anii dela curățirea barbarilor dintr'ensa,“ dice ilustrul istoric A. T. Laurian în istoria Romanilor.

Deci originea monetelor de argint aflate de unăđi într'o gaură în stâncă de pétră vărósă pe locul așa-numit „Pétra albă“ din apropierea coloniei montane Secul, e fără îndoiélă din timpurile acestor cesari romani, adecă de pe timpurile lui Aur. Antonin, alui Gordian III. și a lui Filip! — Deși nu se póte șci cu siguranța cauza ascunderii acelor monete antice, care s'au aflat și cu alte ocaziuni îngropate în pământ tot în apropierea Reșiței, totu-și se póte dice cu tot dreptul că remășițele aflate sunt rezultatul unei industrii tehnice antice-romane! — Romanii au priceput metalurgia fórte bine! Aurul și argintul erau la ei în abundență, și până când în timpul recente jócă o rolă mai însemnată în industria tehnică ferul și carbunii mineralici: Romanii au prețuit mai tare aurul, argintul și arama. Că-cí deși aceste metale apar în natură fórte rar, deși cuprinsul lor din esurile respective e fórte mic, în raport cu speșele metalurgice, montanistice etc., totuși la Romani au fost fórte lățișe și prețuite. Prețul metalelor curate (adecă al acelor metale, cari se întrebuintézá spre tăierea monetelor) a fost pe atunci de 5 ori mai înalt, decât cum stă acuma. Cultura minelor era atunci numai un izvor de câștig pentru stat; ea s'a manipulat de sclavi, care nefericiții s'au tratat cu o asprime fórte mare. Dar Romanii au fost în stare pe lângă tóte acestea să eploateze astfel de vine sêrace de metale, care pe lângă tóte remediile industriei moderne ni se păr neesplotabile; mai vine și împregurarea că deși metalurgia posedă în timpul de față proceduri cu mult mai simple și mai corecte: Romanii n'au stat atât de jos în privința acésta, precum voiesc a o crede inimicii Romanismului. Ei, Romanii, au avut la dispozițiunea lor materiale de ars și lucrători destul de activi și fórte rău plătiți. În multe districte montane din Italia s'au aflat pan' acuma văi,

care sunt implute cu deseversire cu sgurî metalice, și care dau odovadă eclatantă despre întreprinderile colosale ale topitoarelor metalurgice bine organizate și ce au durat în decurs de mai multe vécuri!

Însé metalurgia trebuie să fi fost cunoscută și în Dacia! E faptă cunoscută, că întreprinderea montanistică aduce la lumină diferite corpuri mineralice din sfînul pământului; le dă crude tehnice, care se nisuește apoi a le straforma prin topire seú prin alte manipulări coréspundétóre! Deórece s'au aflat mai de multe ori în apro-

pierea Oraviței și a Dognecei (orașe montane din Banat) lámpî de mine de pe timpurile Romanilor, petrii monumentale, apoi puțuri și ștolne (galerii) încrate numai cu „ciocanul și dalta de fer“, care lucrări s'au implinit înainte de întrebuițarea prafului: tóte acestea decî constatéză destul de învederat o activitate industrială romană în Dacia-Traiană și ne încuragéză a presupune, că metalurgia și baterea de monete încă au trebuit să se fi executat prin aceste părți în timpurile Daciei fericite!

Reșița, 1880.

G. P.

Ervin.

Tradițiune.

Sърmana flóre, ce creșce pe mormênt, se nutreșce cu sucule din cadavrele morților, și se adapă cu lacrimi din ochii viilor; creșce palidă și înfloreșce târđiú!

Din cenușa crinului creșce cypresul; când pere unul, resare celălalt.

Când Ervin vede lumina đilei, mamă-sa își închide ochii pentru eternitate; nașcerea copilului a fost mórtea mamei sale, și tatăl seú cu un ochiú ríde, cu celălalt plânge. Avea de ce ríde, că-cî copilul era atât de drágălaș, încât ai fi đis, că din acesta se va face Fêt-frumos cu pèrul de aur, care fură inimile đinelor; avea sърmanul tată și pentru ce plânge, și încă în mare măsură, că-cî femeia, ee perduse, era tinèră, abia de optspredece ani, era frumoșă ca o flóre, ușurea ca o păserică și veselă, ca aurora primăverei. E destul a spune, că avea pèr castaniú ce se lása în valuri unduloșe pe umerii seú de crin; e destul a vé spune că în viețá purta nișce ochi negri, ce încântă și rápesc. A plâns tatăl la mormêntul tinerei femei o lună întregă, apoi s'a veselit la vederea copilului seú o altă lună întregă. Dar nu stă viețá numai din rís și plâns, este un timp când nu poți nici ríde, nici plânge.

Era chiar timpul când viețá se părea mai dulce, legánatá la sgomotul armelor. Tatăl lui Ervin, carele se trágcea dintr'o vițá de rang înalt, fu pe timpul acesta unul dintre proprietarii ceí mai avuți; castelul seú, remas dela strámoși, era aședat pe un pisc de munte, și posesiunile lui se întindeau cât vedeai cu ochii. El ducea un mod de viețá regéscă; dar tractarea lui prea aspră față de supușii seú, îi iritá pe aceștia din ce în ce mai tare, și el, mai cu sémă după mórtea iubitei sale femei, deveni un tiran peste bieții țereni. Ori ce se făcea, nu-i era după plac: sémănturile lui îi păreau prea slabe, fênașele prea réu grijite, vitele îi păreau flámândite și réu tractate; ér sub preteste de acestea asupra greú pe supușii seú. Într'o diminétá unul dintre servitorii seú, aducêndu-i vestea că între vite graséză un morb lipicios, de care mai multe au perit, el într'atáta se escitá, încât sbiciuindu-și servitorul, îl alungá cu cânii; altádatá chiamá pe toți supușii seú la sine, și batjocorindu-i în mod nedemn, îi încarcerá. Nicí nutritóre pentru copilul seú Ervin nu voi să țină în castel. Începu a urí pe tot omul; singur un servitor bêtrán, cu numele Martin, mai era suferit lângă dênsul, deși adese-ori și acesta era espus mâniei și urei domnului seú. Maltractările acestea duraseră doi ani, când bieții țereni, ne mai putênd suferi insultele și batjocurile, la care erau în continuú espuși, adunându-se odatá la olaltá, deciserá a se

rescula în contra domnului tiran, și a-l alunga din castelul seú.

Timpul resculării era aprópe, țeranii se pregátiau cu furci, ciocane, cóșe și măciuci; ámbiaú pe ascuns și vorbiaú încet, nu le prea pása de mandatele domnului lor.

Era un timp de primăvară, era điuá de rescolá; abia începu a se vedea o albétá surie pe cer, din partea rêsáritului, când toți sátenii, în frunte cu judele, dederá un asalt înfuriat castelului! Porțile resistará mult timp, până ce în fine furcile și măciucile țeranilor robuști reușirá a le sfárima. Domnul, care nu se prea putea opune masei escitate, cu un servitor bêtrán, care luá pe micul Ervin în brațe, reuși a scápa printr'un coridor ascuns și ajunsse neobservat în câmpul liber. În láuntrul castelului tóte au devenit prada flacárilor și a furiei poporului. Servitorii, cari au remas fideli domnului lor și nu puturá scápa, au fost maltratați și uciși în mod barbar.

Flacára roșetică, ce se rádica din castel, se părea că voeșce a se uni cu cerul aprins din partea rêsáritului, când refugiații ajunserá gáfâind pe cósta unui munte depártat; încă și aici se mai auđi strigátul diavolesc al resculáților, care căutaú pe domnul castelului.

— „Tată, óre ce foc arde colo la rêsárit, dorá s'au aprins munții de apropierea sórelui?“ întrebá în ton naiv micul Ervin din brașele bêtránului servitor.

— „Acolo ard ceva lemne nefolosítóre, fiul meú!“ respunse tatăl, nevoind a atinge inima inocentá a copilului, și-l sárutá printre lacrimi.

— „Dar să mergem, să mergem“, continuá el înspáimêntat și privind încă odatá flacările castelului arđênd. Cu inima întristatá plecará.

Se scurtase odatá umbra cãlătorilor, si acum începea a se lungi din nou; era cãtrá sérá, și ei încă nu aveau adăpost; că-cî decá ai ceva la inimă, nu prea grijești de lipsele trupului. Dar étá micul Ervin deodată observá o ființá omenéscă printre copacii codrului, prin care cãlétoriaú; era un eremit bêtrán cu barbă și cu pèr lung și alb, care se părea a căuta ceva, murmurând încet o rugăciune de sérá.

— „Étá, tatá, ce om e colo; are barbă albă ca néua, óre nu este Moș-Gerilá din poveste; așa mă tem de el!“ đise bietul copil ascunđendu-și fața în vestmêntul servitorului.

— „Ba nu, copilul meú, acesta e un om bêtrán și bun,“ đise tatăl seú îmbárbátându-l „el a fugit de lumea réutációșá aici în singurátate, ca să-i póta servi lui Dum-

nețeu neconturbat de clevetele și insultele ómenilor réuvoirilor. Vom vorbi îndată cu el și vei vedea cât e de blând și de bun.“ Ér' într'aceea eremitul se apropiâ de ei, îi salutâ și-i conduse în locuința sa, construită într'o scobitură de stâncă. Drept ușă serviaă doi stejari înalți; înlăuntru era o cruce de lemn, două icóne sânte, și câte-va cărți bisericășci învechite; el le dete de mâncare: pâne și lapte de capră; apoi le ceti o rugăciune, pe care o dicea el totdeuna după mâncare. Finindu-și rugăciunea, eremitul îi întrebâ, de unde vin și unde se duc; ei povestiră fidel, întréga lor nenorocire, și-l rugarâ totdeodată să le arête calea, ce-i va conduce afară din codru; bătrânul se și oferi cu plăcere, dar îi rugâ să mai petrecă la el, să se odihnescă, ca apoi să reîncépă călătoria cu puteri renoite. Tatăl lui Ervin ar fi dorit să mérégă, însă bietul servitor era fórte obosit, nu mai putea călétori; remaseră decí la eremitul ospital.

În ziua următoare erau să plece, se sculară de pe așternutul lor, fómrat din muschii crescuți pe stâncile seculare; dar bătrânul servitor, care până acuma era cel dintâiu în picioare, încă nu se trezise. Aú mers să-l mișce, însă sêrmanul adormise pe veci; îi era mai dulce repaosul în sinul fericíților, decât ca să se rentórcă la chiámarea stăpânului sêu. Atunci aú început a plânge toți trei. Ervin mergea la el și-l sáruta, și 'ntreba pe tatăl sêu, când se va scula iubitul Martin; ér tatăl sêu îi láuda fidelitatea și credința sa, față de stăpân; apoi își mângâia copilul să nu mai plângă, că el se va scula îndată; atunci va fi fericit și între cei vii.

Eremitul i-a aprins la cap o luminare de cêră, i-a cetit din S. Evangeliă, i-a săpat o grópă și l'a înmormântat, ér la cap i-a plântat o cruciuliță de lemn, în care a tăiat cuvintele: „repaos și pace eternă.“

— „Sêrmanul“, dicea bătrânul eremit „a venit aici la libertate, ca sufletul sêu blând, desfăcându-se de cătușele lumeșci, să poté pluti mai liber pe acéstă atmosferă curată și senină, a venit aici, ca să fiă mai aproape de cer!“ și dicénd acesteia își făcea cruce și suspină: „Dómne iértă-l!“

Murise dară bietul servitor și se înmormântase; acum nu mai era vorba de plecare; micul Ervin nu se putea deslipi de mormântul lui Martin, pe care în viețá-l iubia atât de ferbinte. El mergea acuma în totă ziua, să plângă la capul lui; apoi eremitul l'a învêtat să adune flóri, pe care le sâdia pe mormânt. Ér tatăl lui Ervin mergea la vênat de căprióre, deși bătrânul eremit îl desmânta în continuú, dicéndu-i că nu se cade, ca carnea să se nutrescă cu carne; pânea și laptele sunt nutremântul dat de Dumneđeu; și de altcum vênatul este fórte periculos pe aceste stânci țepișe; dar el nu voia să-l asculte, mergea diminéta și se rentorcea séra. Așa fi curgea vieța: mergea și venia. Dar a sosit o ți, când a mers și n'a venit, și a urmat o altă ți, când nici n'a mers nici n'a venit.

Acum se simți într'adevêr singur, sêrmanul Ervin; cu lacrimi în ochi a rugat pe evlaviosul eremit să-l conducă spre a-și căuta pe tatăl sêu, ér eremitul l'a luat de mână, aú plecat și aú căutat totă ziua; dar n'aú putut da de urma lui. Cătră sérá s'aú întors a casă și aú mers la mormântul fidelului servitor. Aci aú început a plânge. Dómne cum plânga Ervin de dureros, și s'ar fi despícat inima, decă îl auđia; plânga orfanul pe părintele sêu la mormântul servitorului aceluia!

Acésta era o plagă teribilă. E îngrozitor a te găsi singur în mijlocul viforului vieții, fără consângení, fără sprigin. Ai cere ajutor, dar n'a-i dela cine: lumea nu te ascultă; și-ai deplânge sórtea amară dar n'ai cui, nimeni nu te mângâie.

În ziua a treia după mórtea tatălui sêu, rétăcind Ervin cu eremitul prin pădure spre a-și căuta nutremânt: rădăcini și plante; vedură într'o prăpastiă adêncă ceva albicios. Ervin curios alergă într'acolo, și găsi pe părintele sêu mort. Atunci se aruncă pe cadavrul lui și-l scaldă în lacrimile durerii. Plângea, plângea, apoi se ruga lui Dumneđeu; eremitul îi cercâ rana: era sdrobotit la têmele și la cóste, pușca de vênat era departe de el, póte a cădút bietul vênător de pe stâncă înaltă, vênând la căprióre. Apoi i-a aprins eremitul credincios și lui o luminare de cêră, i-a săpat dimpreună cu Ervin o grópă în vârful stâncei și l'a înmormântat; i-a pus și lui o cruce, pe cruce a săpat cuvintele: „Pace eternă părintelui iubitor!“

Ervin nu s'a putut depărta de lângă mormântul iubit, pânăce mai târđiú abia isbuti eremitul a-l transporta în locuința sa. De acuma micul copil s'a schimbat cu totul. În loc de sburdalnicul de mai nainte, deveni trist, medítător; nu avea nici o plăcere, afară de-a plânga la mormântul tatălui sêu și al bătrânului Martin.

Plângea și se vestejia.

Pentru o inimă simțitóre așa sunt de scumpe lacrimile; fieșce-care se împetresce și se preface în câte un pèr cărunț; el era încă prea tinèr spre a încărunți; era mai aproape de a muri.

Mórtea are pași mai răpedi decât bătrânețea.

Când Dumneđeu a alungat pe Adam din Paradis, el încă sêu ar fi încărunțit sêu ar fi murit, decă nu ar fi știut uita. Bine, pentru Adam era mai ușor de a uita, că-cí avea lângă sine și pe frumoșa Eva; și-apoi nu-i bine fără bine; dar cu un pic de bine totuși e mai bine.

Ar fi uitat și Ervin, decă nu era așa de puçin pățit; că-cí cine șciă multe, uită multe, și care șcie puçine, puçine și uită. El nu șcia decât, că tatăl sêu a murit, și acésta nu o putu uita. Decí plângea necontentit, și dupăce gâta începea din cap, și éráși plângea. Dar nici isvorul lacrimilor nu-i fără fund, și el sécă odată; ér când ai gâtat cu lacrimile și inima totuși te dóre: atunci smunceșce-o din pept, stórcce-o și vor ieși lacrimi de sânge; atunci vei fi mângâiat, că nu vei avea, nici lacrimi, nici inimă.

Am smuls o floriciă din pământ, dar rădêcinile ei aú remas tot acolo; am smuls-o și ea s'a uscat, decí am lăsat-o pe aripile vântului, și s'a risipit. Din rădêcinile ei creșce o altă flóre, cu aceéși colóre, dar cu alt profum mai blând, mai tainic.

Așa se schimbă în decursul timpului și Ervin; i-aú secat odată lacrimile, el și-a stors odată inima. Acum renăscu din nou, renăscu fără părinți, decí nu avea, ce să pèrdă, și așa nu avea nici de ce să se tânguiescă. Timpul l'a oțelit și pe el. Bătrânul Ermit l'a învêtat a ceti din S. Evangeliă, fi esplica totă ziua cuvântul lui Dumneđeu, și-l mângâia cu blândete.

Copilul creșcea ca brađii din munte, și era frumos ca florile de pre mormântul tată-sêu; însă el nu șcia de ce creșce; nu șcia pentru cine e frumos. Totuși în peptul sêu, în loc de durerea de mai nainte, acuma simția un dor tainic; un ce, ce nu simțise mai nainte: el nu veduse încă femeia în vieța sa, nu șcia că estistă și ea.

Nu căutase în ochii de femeie, nu cunoșcea păcatul. Acuma sta gânditor adese-ori și nu știa la ce gândește.

Odată fiind o seră de primăveră, el ședea pe marginea vălcele, ce curgea pe sub stâncă, care forma locuința lor, și se juca cu neșce flori, ce culesese spre a le sădi pe mormântul tatălui său. De-odată părea că aude ceva, auzia șoptele zefirului, și ca și când acesta l-ar fi inspirat, începu a cânta în ton gingaș:

— Părauaș, ce-alergi sub stâncă purtând valuri șoptitoare
Spune-mi mie: de ce ai tu așa limpede coloré:
Ale tale spume albe spune-mi d'unde se cobor,
Le aduci din sîn de stâncă, ori le-aduci din sîn de nor.

— „Ale mele spume albe,
June trist nevinovat,
Le-au lăsat nimfele dalbe
Când în sînu-mi s'au scaldat!“

— „Floricele de pe margini, adiete lin de bore,
Cine șci să vă sădască așa mândre, zimbitoré,
Cine vine 'n primăvară de v'aduce și rîdînd
Se rădică, ca profumul, fuge 'n cer de pe pămînt.“

— „Că pe noi să fim frumoșe,
Întrebî cine na-a sădit?
Flora dulce maiestósă,
Când pe zefir a venit!“

— „Arbori nalți, stejari de munte, ce purtați ramuri umbróse
Pentru-ce 'nverdiți în sóre când sunt rađele focóse,
Dór aveți și voi menire, să zimbiți în acest traiú
Așa cum zimbesc cu dulce dalbe flori în mândrul raiú !

— „Înverđim și creșcem iute,
Că-cî sub ramii ce umbresc,
Ađi Dryadele plăcute
Horă largă învêrtesc!“

Așa cânta Ervin, apoi se uită în giur și étă-'n mică depărtare vėdu pe bėtrănul eremit, care venia murmurând rugăciunea sa de seră; apropiându-se acesta, înțrără amendoi în casă, unde se aședară. Apoi bėtrănul începu a învėța pe Ervin din S. Scriptură, despre Dumneđeu și sântii lui, despre virtuțile feciórei Maria și despre patimele lui Iisus Christos. Ervin le ascultă cu o atențiune absorbitóre, până ce în urmă amendoi adormiră. Când se sculară dimineța, după ce-și finiră rugăciunea, Ervin cu fața voiósă dîse bėtrănului eremit:

— „Părinte!“ că-cî după mórtea tatălui său acum așa-l numia „ascultă, ce vis plăcut am avut astă-nopte; pentru aceea sunt acum atât de bine dispus; părea că vine la mine o ființă, încă necunoscută, dar Dóme! așa de frumoșă. Era de statură cam înaltă și era subțire, cu pėrul lung și despletit era lăsat în jos și ajungea mai până călcăie; avea ochi atât de negri, încât mă temeam să mă uit la ea, deși era cu față albă și cu buze zimbitoré. Óre să nu fi fost un ánger din cer, despre cariî încă dîci că sunt frumoși, dar totuși nu a fost ánger, că-cî avea pept cam rădicat. Eú am cugetat din început, că acelea sunt flori, care când vorbia se tot rădicau și éráși se lăsaú, ca si undele părauașului, când suflă bórea de seră. Óre să nu fi fost chiar Dumneđeu? dar totuși nu a fost Dumneđeu, că-cî d-ta dîci, că Dumneđeu pórtă sceptru în mână, ér ființa acésta purta o flóre; póte că era ceva mai mult

decăt Dumneđeu? Eú m'am aruncat la picióre-î, și i-am sárutat urmele,am voit să-î apuc tivitara vestmėntului, să-l sárut cu lacrimi; dar ființa sântă imi aruncase mie flóre și dispăruse rîdînd. Ađi când m'am trezit, am căutat-o, dar n'am găsít-o; óre unde să fiă? Dóme decă ar mai veni odată ființa aceea la mine, m'ași atinge de ea, și m'ași îndumneđei!“ așa vorbi în ton naiv tinėrul Ervin și ochii i se înfocară din nou; ér eremitul întorcėndu-și fața își șterse două lacrimi și șopti pe ascuns: „femeia, femeia, isvorul păcatului!“ apoi se întórse cătră el și-î dîse: „acesta e un presemn rėu, fiul meú; în visul tėu a fost chiar diavolul străvestit, caută a-l uita!“

La cuvintele aceste Ervin se cutremurá; acum se vėdu înșelat pentru prima-dată în vieța sa!

— „Póte a seră nu ți-ai đis rugăciunile cu pietate!“ îi dîse éráși eremitul.

— „Ba, le-am đis, părinte, încă mai ferbinte ca altădată!“ respuse Ervin.

Evlaviosul eremit se întristase tare. El voia să facă din bietul Ervin un călugăr, care să nu cunoșcă deliciul, să nu cunoșcă păcatul; dar acum se vėdu înșelat grozav în așteptările sale. De aci înainte se îngriji mai tare de creșcerea lui, îl nutria moderat și-l învėța cu diligență, a ceti din S. Evangeliă, dar tinėrul era din ce în ce mai melancolic. Uitase acum mai de tot mormėntul tatălui-sėu, și al fidelului servitor; el nu-și putea scóte din minte visul său plăcut. Adese-ori numai se trezia cãntând fără voiá: „Parauaș, ce-alergi sub stâncă purtând valuri șoptitoré,“ și-apoi se uita éráși în giur, să vadă, óre nu-l ascultă bėtrănul și continua; sėrmanul cum suspina din când în când pe ascuns!

Bėtrănul eremit nu observase nici o schimbare în Ervin; numai atăta că i se ureșce câte un pic. Deci se decise odată să mėrgă în cetatea cea mai de aprópe, să-î cumpere ceva jucării, ca să-î trecă de urt, și-î dîse într'o diminėță:

— „Ervine, eú mă duc în cetate, să-ți cumpėr jucării, ca să-ți petreci cu ele; tu vei rămănea a casă și vei ceti din „vieța sfinților“ până ce voiú veni și eú; nu voiú întárđia mult; cătră seră sunt a casă!“

— „Dar cum e cetatea aceea?“ întrebă Ervin curios, „lasă-mė să mă duc și eú să o vėd!“ continuă el în ton duios.

— „Ba, rămăi tu a casă, fiul meú;“ dîse el „și fi bun, ascultător!“

Apoi plecá.

Ervin încă se duse la valea de lângă casă și cãntând culegea flori, se lua după fluturi, dar dela flóre la flóre, dela fluture, la fluture, el ajunsese afară din pădure, pe unde până atunci nu mai ámblyase, se uită în depărtare și vėdu rădicăndu-se din cėță un edificii; era turnul cetății vecine. Se decise din curiositate a merge să vadă, ce și cum e cetatea aceea. A tot mers până ajunsese obosit la porțile cetății. Aci odihni puçin, apoi întră înlăuntru; acolo vėdu cu mirare atăți ómeni, cum alėrgă în fugă în cóce și în colo.

Se uită la toți până se obosi din nou, când în fine vede și pe evlaviosul bėtrăn, cumpėrând ceva lucruri mėrunte dintr'o boltă.

Ervin alėrgă la el, îl rugă de iertare, că a cutezat să vină fără învoirea lui; bėtrănul zimbi cu pėrere de rėu

și plecă către casă. Amândoi erau tăcuți; eremitul se părea foarte îngrijit și grăbitor. Ervin admiră mulțimea alergătoare și edificiile pompoase din cetate.

Erau aproape să iasă din cetate, când Ervin întorcându-și capul îndărăt, apucă deodată de mână pe bătrânul eremit și arătând spre o feciură frumoasă, îl rugă în ton naiv:

— „Părinte, cumpără-mi și una de acestea, să mă joc cu ea!“

Eremitul acoperindu-și fața, erupse în plâns și alergă din cetate.

Ervin grăbi la idealul său, și nu se mai întorse.

— „Pecătuții lui Adam!“ murmură eremitul scăpând afară.

— „Ăngerul meu adorat!“ șopti Ervin sosind lângă feciură.

Mai târziu se întorse érași eremitul în cetate, cu speranță că va putea găsi pe Ervin; dar îndesert!

După-ce sosi acasă, șoptindu-și numele printre lacrimi, aprinse érași o lumină de cêră, pentru sufletul lui, dicând: Ervin . . . a murit!

Teodor Bots.

Antony.

Dramă în 5 acte de A. Dumas, traducțiune de Leon Jaworower.

(Continuare.)

Scena 3.

Cei dinainte, Frederic, baronul de Marsanne, învitați.

Vicomtesa (cătră baronul de Marsanne). D-le baron, îți sunt prea îndatorată (cu familiaritate cătră Frederic). Ești un om încântător, veți dântui nu este așa?

Frederic. Da, dómna mea, voiți fi la ordinele d-tale și astăzi ca totdeauna.

Vicomtesa. Fi atent, am martori . . . D-le Darcey te promisesem acestor dómne (cătră tinêra fată, care intră cu mamă sa). Oh! cât ești de frumoasă, vino aci, frumosul meu ânger! (cătră mamă). Mi-o veți lăsa-o până târziu, nu e așa?

Mama. Dară dómna Vicomtesă!

Vicomtesa. Am trei persoane cu cari veți juca partida Dvóstră de boston.

Servitorul (anunciând). Dnul Olivier Delaunay (Damele zimbesc și privesc când la Eugeniú, când la Olivier).

Scena 4.

Cei dinainte, Olivier.

Olivier. Dómna mea.

Vicomtesa. Salutare, domnule Olivier, sunt încântată că te ved; vei găsi în astă séră pe dl Antony, am crezut că-ți va fi plăcut a-l întelni; étă pentru ce invitațiunea mea era atât de stăruitoare.

Frederic (apropiându-se de Olivier). Te căutam pretutindení intrând aci, mă așteptam că onorile de primire tmei vor fi făcute de cătră tine.

Olivier (observând pe Eugeniú că se apropia de el). Pst.

Frederic. Ba!

Olivier. Pe cuvântul têu de onóre.

Eugeniú. Bună ziua, doctore.

Olivier. Ei bine, amicul meu, succesorile?

Eugeniú. Ei bine, scumpul meu, dar bolnavii?

Olivier. Tot se fluera la teatru.

Eugeniú. Tot mór sêrmanii?

Servitorul (anunciând). Dna baronesă d'Hervey.

Camps (cătră damele ce o înconjur). Eroina aventurêi, ce vè istorisiam.

Scena 5.

Cei dinainte, Adela.

Vicomtesa. Salutare, scumpă Adelo. Ei bine, de ce nu ne-ai adus pe sora d-tale, pe Clara?

Adela. Sunt câteva zile de când s'a dus să întelnescă pe bărbatul său.

Camps. Dar fără indoelă în curênd o vom revedea, că-cî aceste călătoriile de obicei nu sunt de lungă durată.

Vicomtesa (cu vioiciune cătră Adela). Scumpă amică, permite-mi să-ți presint pe dl Eugeniú d'Hervilly, pe care-l cunoști fără indoelă după nume.

Adela. Domnule, sunt foarte nedemnă, de trei luni am fost suferindă, și d'abia ađi am ieșit; prin urmare n'am putut fi la reprezentarea ultimei piese a Dvóstră.

Vicomtesa. Profano, să mergi deci și foarte iute. Îți voi trâmite biletul logei mele la prima dată ce se va reprezenta (cătră Eugeniú), să-mi aduci aminte.

Servitorul. (anunciând). Domnul Antony.

(Toți își întorc privirile și le pironesc pe rënd asupra Adelei și lui Antony, care intră. Antony salută pe Vicomtesa, pe urmă pe tóte damele. Olivier se duce la el și-i vorbește. Eugeniú îi privește cu curiositate și interes).

Scena 6.

Cei dinainte, Antony.

Adela (cu vioiciune cătră Eugeniú, vrënd să-și ascundă turburarea). Fără indoelă, domnule, sfêrșești acuma și alt-ceva?

Eugeniú. Da, dómna mea.

Camps. Tot din evul mediú?

Eugeniú. Tot.

Adela. Dar pentru ce nu luați un subject din mijlocul societății vóstre?

Vicomtesa. Acésta i-o repet și eú în făcare clipă „Fă actualitate“ că-cî cine-va mai mult se interesază de personagele din timpul nostru îmbrăcate ca noi și vorbind aceeși limbă.

Marsanne. Oh! că-cî este mult mai ușor d'a lua din chronică decât din imagițiune . . . Se găsec piesele cam gata.

Frederic. Da, aproape.

Marsanne. Ba chiar așa, să veđi mai bine, ce dice „Constituționalul“ pentru . . .

Eugeniú. Mai multe cauze foarte lungi ca să le desvolt, mă împedecă de a face acésta.

Vicomtesa. Spune motivele și noi le vom judeca.

Eugeniú. Oh! Dómnelor, permiteți-mi să vè spun c'acésta ar fi un curs prea serios pentru un auditor în haine de serbătore și toaletă de bal.

Camps. Dar de loc, veđi că nu se dantéză . . . Și-apoi noi tóte ne ocupăm de literatură nu este așa, vicomtesă?

Marsanne. Răbdare, dămnelor, domnul își va arăta toate ideile sale în prefața primei sale opere.

Vicomtesa. Cum, faci o prefață?

Marsanne. Romanticii toți fac prefațe . . . Constituționalul îi atingea alaltă erii cu un spirit plăcut.

Adela. Vedeți domnul meu, ați întrebuițat apărându-vă un timp, ce v'ar fi fost de ajuns pentru a desvolta un sistem întreg.

Eugenii. Și Dvóstră asemenea, dómna, fiți atentă. O ceri, bine, eu nu răspund de uritul ce vă voiú pricinui. Éta motivele ce mă opresc: Comedia e descrierea moravurilor, drama aceea a pasiunilor. Revoluțiunea, trecând preste Francia nóstră, a făcut pe toți ómenii de o potrivă, a confundat rangurile, a generalizat costumele. Nimic ađi nu deosebește meseriile, nici un cerc nu închide cutare moravuri séu cutare obiceiuri; toți s'au contopit într'una, nuanțele au înlocuit moravurile și pictorului, care voește să facă un tablou, îi trebuiesc colorii ér nu nuanțe.

Adela. Este adevérat.

Marsanne. Cu toate acestea, domnule, „Constituționalul . . .

Eugenii (fără a-l asculta). Diceam deci că comedia moravurilor devenia în modul acesta decă nu cu neputință, cel puțin fórté grea de executat. Să venim acum la drama pasiunilor, și aci o altă greutate se presintă. Istoria ne lasă întâmplări ce ne aparțin după dreptul moștenirei; ele sunt incontestabile, sunt ale poetului. Poetul desmormentéză pe ómenii d'altă dată, îi îmbracă cu costumele lor, îi mișcă cu pasiunile lor, pe care le mărește séu le micșorezá după cum voește. Dar decă am încerca noi, în mijlocul societății moderne, sub fracul nostru atât de ciudat, a arăta inima omului în totă golicuinea ei, nime n'ar recunósce-o . . . aseménarea între eroi și parter va fi prea mare, analogia prea intimă și privitorul, care ar urma pe actor în desvoltarea pasiunii sale, va voi să-l opréscă acolo unde ea s'a oprit la densus; decă ar întrece facultatea simțului și a inteligenței sale, el nu o va mai înțelege și va díce: „Este fals, eu nu simt astfel; când femeia, pe care o iubesc mă înșelă, negreșit, că sufer . . . da . . . câțva timp . . . dar nu o înjunghiiú, nici nu mă omor, do-vadă că éta-mé. Fiind că țipetele la esagerațiune într'o melodramă acoper aplausele acelor câți-va ómenii, cari, organizați mai fericit, séu mai nenorocit decât cei lalți, simt că patimile sunt acelési în secolul al 15-lea ca și în al 19-lea și că inima lor bate cu un sânge tot atât de cald sub un frac de postav ca sub o za de oțel.

Adela. Eii bine, domnule, aplausele acelor câți-va ómenii vă vor despăgubi în destul de récéla celorlalți.

Camps. Și apoi decă cineva s'ar îndoi, le vei putea dovedi că aceste pasiuni se găsesc într'adevér astăđi în societate; există încă amoruri adénci, pe care absența de trei ani nu le-a putut stinge, cavalerii taincici, care scapă vieța damei gândului lor, femeii virtuóse, care fug de amantul lor, și fiindcă amestecul naturalului cu sublimul este la modă, scene, care cu atâta sunt mai dramatice, cu cât se petrec în odaia unui han. Eú în locul d-tale ași descrie o femeia de acelea.

Antony (care în timpul acestei discuțiuni literare n'a dis nimic, dar al cărui obraz se animase progresiv, se apropiá încet și se rezimá de dosul fotelului dómnei de Camps). Dómna, nu ai din întâmplare un frate séu un bărbat aci?

Camps. Ce te intereséză, domnule?

Antony. Voesc să știú!

Camps. Nu am!

Antony. Eii bine, atunci rușine în loc de sânge! (cătră Eugeniú). Domnule, dómna are dreptate și fiindcă s'a însărcinat a-ți trage planul subiectului, eu mă însărcinez să-ți descriú detaiurile . . . Eú ași lua femeia nevinovată și pură între toate femeile, ași arăta inima ei tineră și candidă necunoscută de acéstă societate falsă, al căreia suflet este usat și corupt, și ași pune alătura cu densus una din acele femei, a căreia moralitate întrégă este calomniá, care nu fuge de primejdií, fiindcă s'a familiarizat cu ele un timp îndelungat, care abuzéză de slábiciunea sa de femeia pentru a omorí într'un mod laș reputațiunea altei femei, precum un voinic abuzéză de forța sa, ca să omóre esistența unei persóne. Ași dovedi dar că din aceste dame, aceea ce ar fi compromisă este femeia onestă și acésta nu din lipsă de virtute, dar din lipsă de deprindere . . . În urmă înainte societății ași cere dreptate între densesle aici jos, așteptând ca Dumneđeu să le-o facă colo sus (Tăcere de un moment). Aidem, domnule, destul de când vorbim de literatură; musica ne așteptă pentru contradant.

Eugenii (dând mâna Adelei). Dómna mea, avea voiú onórea?

Adela. Mulțamesc, domnule, nu voiú dansa!

(Antony stringe cu dragoste mâna lui Eugeniú.)

Camps. Adio, scumpă Vicomtesă.

Vicomtesa. Cum, te duci?

Camps (depártându-se). Ímí este cu neputință să rămân după o așa scenă grozavă.

Vicomtesa (eșind cu ea). L'ai provocat puțin, mărturisește-o.

(Adela rămâne singură; Antony o privește pentru a ști decă trebuie să rămână, séu să iésă! Adela îi face semn să se depárteze).

Scena 7.

Adela, pe urmă *Vicomtesa*.

Adela. Ah! Dumneđeul meu, pentru ce am venit! dar tot este după cum véd cunoscut, deși nu tot, dar în curénd tot . . . sunt perduță . . . perduță pentru totdeuna . . . ce să fac? să ies! . . . Tóte privirile se vor pironi asupra mea . . . Să rămân? Tóte glasurile vor țipa: nerușinare, și când mă gândesc cât am suferit de 3 luni, ar fi destulă espiațiune.

Vicomtesa (întrând). Eii bine! . . . te căutam, Adelo!

Adela. Cât ești de bună!

Vicomtesa. Și d-ta cât ești de ne bună . . . deú! pare că plângi! . . .

Adela. Oh! óre gândești că n'am pentru ce?

Vicomtesa. Pentru un cuvént?

Adela. Un cuvént, însă un cuvént, care ucide.

Vicomtesa. Dar femeia acésta ar perde câte 20 de reputațiuni pe ți, decă ar crede-o cineva.

Adela (sculându-se cu grabă). Nu o va crede nimeni, nu este așa? tu nu o cređi, îți mulțamesc, îți mulțamesc!

Vicomtesa. Dar d-ta însăși, scumpă Adelo, ai trebui să șcii asemenea să poruncești feței tale.

Adela. Cum și pentru ce să invét acésta? Oh! eu nu o știú și nici odată n'o voiú ști.

Vicomtesa. Dar, copila mea, și eu díceam că d-ta! În mijlocul acestei lumi însă aude cineva o mulțime de

lucruri, care trebuie să alunece fără a lovi, sevă decât lovesc, ei bine, o privire calmă, un suris nepăsător.

Adela. Oh! etă cât este de grozav, Mario! tu chiar gândia de mine că va veni o zi, în care voi fi insultată, în care nu voi fugi înaintea desprețului, în care voi vedea înaintea mea, cu o privire calmă, cu un suris nepăsător reputațiunea mea de femeie și inima sfărâmandu-se ca o jucărie copilărească trecând din mână în mână? Oh! inima mea, inima mea, decât ar chinui-o, decât ar sfășia-o, ași rămânea liniștită, nepăsătoare, dar reputațiunea mea, Dumnezeuul meu! . . . Mario! tu știi, decât ea până astăzi a fost curată, și decât vr'un glas în lume îndrăsnise a o atinge.

Vicomtesa. Ei bine, dar etă tocmai ceea ce femeile nu-ți vor ierta; etă ceea ce drept o femeie trebuie să espieze într'o zi . . . Dar ce-ți pasă, decât-ți rămâne conștiință împăcată.

Adela. Da! când îți rămâne conștiință curată.

Vicomtesa. Când întorcându-te acasă singură, vei putea dice privind în oglindă și zimbînd: „Calumniă“ și decât amicii nu vor înceta de a te vedea . . .

Adela. Pôte pentru rangul meu, pentru poziția mea socială.

Vicomtesa. Decă întîndându-ți mâna, te vor îmbrățișa, să vedem!

Adela. Pôte de milă . . . de milă, și chiar o femeie este care jucându-se și cu zimbetul pe buze lasă să cadă

asupra unei alte femei un cuvînt ce desonoră, îl însoțește cu o privire dulce și blîndă ca să vadă decât pătrundînd în inimă, sângele a țîșnit . . . Infamie . . . Și de-ași fi făcut ceva acestei femei!

Vicomtesa. Adelo!

Adela. Ea se va duce pretutindenii, va spune că n'am îndrăsnit a o privi în față și că m'a făcut să roșesc și să plîng . . . Oh! astădată va spune adevărul, că-cî am roșit și am plîns, precum plîng și acum.

Vicomtesa. Oh! liniștesce-te pentru D-zeu, sunt silită să te părăsesc.

Adela. Da! du-te, absența ta va întrista balul, du-te Mario.

Vicomtesa. Promisei lui Eugeniū să danțez primul contradanț cu el . . . Dar cu el nu păsesc atăta etichetă; cel d'al II-lea se începe; ascultă, scumpă Adelo, amica mea, tu nu poți intra acum; liniștesce-te și mă voi întorce îndată să te ia. În fine, după tôte, gîndește-te că decât tötă lumea te-ar părăși, îți va rămânea în totdeuna o bună amică, puțin nebună, dar cu inima deschisă, care știe că ea este d'o sută d'orî mai pe jos decât tine, care pentru acăsta însă te iubește de o sută de orî mai mult. Acum îmbrățișeză-mă, sterge-ți ochii tăi frumoși, plini de lacrimi și întorce-te iute ca să faci pe tôte femeile să möră de gelosie. La revedere . . . Voi veghea ca să nu vie nimeni să te supere (iese, Antony întră la cele din urmă vorbe ale ei prin o ușă laterală și stă în fundul teatrului).

(Finea va urma.)

Mă întrebă . . .

Mă întrebă blînda lună:

„Unde-ți este voia bună?“

— „A perit!“

Cap.-Mônastur 1880.

Mă întrebă-o scumpă flóre:

„Pentru ce astă palóre?“

— „Am iubit!“

Dorît-mi dic la-a lor ivire:

„Unde-ți este-a ta zimbire?“

— „Oh s'a stins!“

Ma 'ntrebat și dulcea-mi mamă,

Dar' nu i-am șciut da samă

— Ci am plâns.

Teodor Bota.

De-ași putea . . .

De-ași putea să smulg din peptu-mi
A mea inimă rănită
De-o pasiune înfocată
Ce teribil o agită;

S'o arunc în fața lumii,
Să o vadă și să credă,
Ce e omul când ajunge
Crudului amor de pradă.

Șciū, ca s'ar mira și iadul
Nesecabil în torture,
De-o asemenea 'nvențiune
De-a strica inime pure;

Și m'ar plînge lumea 'ntregă,
Numai singură-o copilă
Cu ochi mari și cu păr negru,
N'ar avea de mine milă . . .

Cap.-Mônastur 1880.

Teodor Bota.

Turda și împregiurimea ei.

(Ilustraț. pe pag. 333).

Între Ungaria și România se rădică ca o fortăreță naturală Transilvania cu frumsețile ei naturale și bogățiile ei minerale. Cu mult mai sus decât numeroasele grupe de munți și coline din interiorul țării se înalță munții dela graniță, cari încungiură întregul plătou. În contrast cu caracterul grațios al peisagelor din șes, munții dela frontieră imosanți, adesea de o selbătăcie romantică, se pot asemăna chiar cu Alpii în maestatea lor; le lipsește numai néua și ghețarii. Una dintre cele mai frumoase regiuni ale țării este fără îndoelă delicioasa vale a Arieșului, care pörtă nisip de aur în undele sale și isvorînd dela granița vestică a Transilvaniei curge spre Ost cătră Mureș.

Pe țermul Arieșului zace Turda. Șesul e închis spre Ost și Vest de șiruri de coline, pe ale căror cöste sunt plântate vii. Orașelul are o înfățișare modestă; este destul de regulat, dar are puține edificii remarcabile. Se împarte în trei părți: Turda nouă, Turda vechiă, și satul Egházfalva. Acesta zace de-a lungul Arieșului, apoi urmază Turda vechiă, care e despărțită de Turda nouă numai printr'un părăuș și prin drumul, care conduce la ocne. Pe piața Turdei vechi se înalță biserica catolică, un edificiu mare, dar nu prea frumos. Pe partea sudică a bisericei se ved ruinele unei fortărețe, care se zidise în 1453 din petrite unui castel roman.

În apropierea bisericii catolice se află și prefectura, că-cî Turda este capitala comitatului Turda-Arieș.

Afară de biserica catolică se mai află aci altele cinci ale diferitelor confesiuni: a protestanților reformați și evangelicî, a grecilor uniți și neuniți, și a Unitariilor. Ungurii formeză majoritatea locuitorilor.

Turda zace în regiunea unei colonii romane, care și-a datorat nașcerea depositelor de sare de aci. Pe o colină, la Sud-vestul orașului, se înalță castelul roman din care astăzi se mai vîd unele șanțuri. Se desgrîpă însă în continuu monumente romane, statue, arme, monede; se mai află acolo țigle mari și late, urmele unui acuaduct roman. O poartă semicirculară a vechei cetăți romane, zidită din petri mari fără tinciuelă, a resistat aproape o miă și jumătate de ani influinței timpului și s'a darimat abia în anul 1657.

La Sud-Ostul Turzii, lângă riul Arieș, se întinde un șes frumos; aci se țice că împăralul Traian a învins la a. 101 pe regele dac Decebal într'o bătălie sângerosă. Acesta este câmpia Turzii séu câmpia lui Traian, unde a cădut Mihaî Vitezul jertfa mișeliei inamicilor săi.

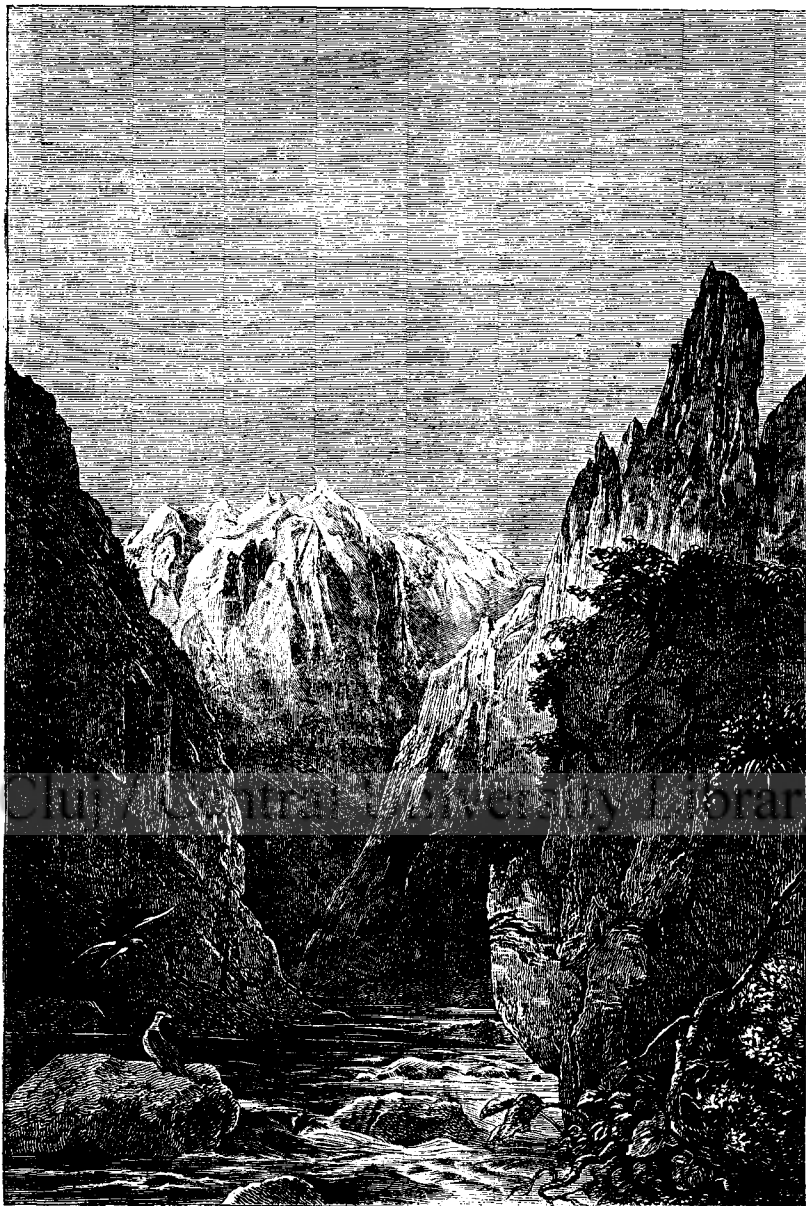
Chiar de-asupra Turzii se înalță délul, ale căruia cîste sunt acoperite cu vii, ér vârful cu o biserică și câteva case. Acesta este Ocna Turzii. Încă Romanii au cunoscut și au exploatat salinele de aci. Cumcă au fost folosite și în evul de mijloc, o documenteză diferite donațiuni regeșci; ba într'un puț s'a găsit o bucată de ștejar cu a. 1364. Aci sunt patru gropi, și în vécul trecut se exploatau pe an 20 de milioane chilograme de sare, care erau transportate mai mult în Ungaria. În ziua de astăzi exploatarea e mai slabă. Salinele Transilvaniei au în genere forma unui con; puțul are o intrare îngustă și se tot lărgeșce în adêncime. Romanii din contră exploatau în formă de con întors. În salinele romane părginite s'au format cu timpul lacuri sărate, care se întrebuinteză în Turda și într'alte locuri ca băi de sare. La Turda se află preste de ce astfel de lacuri, care zac la un pătrar de oră dela oraș într'o căldare încungiurată de déluri rotundite.

Cam la două ore spre Sud-vestul Turzii se află o crepătură remarcabilă, care se vede de departe, și se numeșce cheia Turzii. Un sghéb de pétră vărósă, lung cam de 30 kilometri este despicat de sus până jos; e probabil, că a fost rădicat prin puteri vulcanice, astfel încât lanțul de munți este despicat în două. Legenda împreună nașcerea despicăturei cu istoria sântului Vasile. Acesta, pe când îl urmăriau Cumanii, se țice că s'a rugat la Dumneđu, ca munții să se despice și să-l apere de păgânî.

Prin această despicătură curge un părău, care isvoarășce în vale dincolo de linia munților. El cuprinde mai tot fundul crepăturii, că-cî acesta în unele locuri este largă numai de 6 până la 8 metri și nicăiri n'are o lărghime mai mare de 20 de metri. Spre în sus se lăteșce, și marginile cele mai înalte sunt póte depărtate una de alta de 190 metri. Afundimea crepăturii e de trei sute, lungimea de 1200 metri. Păreții sunt fórte răpedi și stâncile din față își corespond câteodată atât de exact, încât se pare că s'ar potrivi pe deplin una peste alta, decă s'ar închide despicătura. Este una dintre cele mai frumoșe minuni ale naturii; piscurile și stâncile mai verticale ofer o priveliște mărétă.

Pe țermul părăului, care curge spumegând peste sghéburi de pétră, te poți duce dela un capét al despicăturii până la celălalt, dar de multe ori trebuie să treci prin părău și să te urci peste stânci periculoșe. Cam cătră mijlocul despicăturei se află pe fiecare parte la ore care înălțime câte o peșteră.

Pe partea dréptă se află caverna Bailuca. Un drum țepiș, lung de 200 pași, conduce la intrare, care e apêrată printr'un duplu val cu canoniere. Caverna însăși este mare, boltită ca o mare hală gotică și póte cuprinde cel puțin o sută de persóne. Îndêrétul acestei hale se împarte în două galerii; una se urcă mereu, se face mai îngustă și mai scundă, încât omul póte âmbra numai plecat și în fine ajunge la o baltă. Cealaltă deschidere conduce într'o galerie cam întortochétă, se urcă tot așa și se sfêrșeșce într'o crepătură îngustă. Pe partea stângă a despicăturei se află cam la aceeși înălțime o cavernă mai

Cheia Turzii. (Pag. 332).

mică, în care abia pôte omul străbate la 100 de pași; intrarea ei încă este întărită cu ziduri. Gurile ambelor caverne stau față 'n față și abia sunt depărtate de o pușcătură. Se pare dar că odată amândouă cavernele au fost împreunate și s'au desfăcut numai după despicătura muntelui.

Cavernele au servit ca asile pe timpul emigrațiunei Mongolilor și în timpurile resboinice mai târzie. În anul 1709 s'a refugiat aci Nihita Balica, un căpitan român al principelui Francisc Rákoczi cu câțiva soți ai săi, și s'a așezat în stare de apărare. De aci îi vine numele de cetatea

lui Balica. Prin incursiuni în împrejurime își procura el mijloce de nutreământ. Se descrie ca un erou foarte curajos, și trebuia multă vitejă pentru a-l ataca în castelul său. În fine în anul 1712 s'au unit locuitorii Turzii cu garnisóna împărătescă a Clujului, pentru a urmări pe Balica, care tocmai întreprindea o expedițiune de pradă. Acesta, cedând numărului, se retrase către fortăreța sa, și ajunsese la gura ei, când fu atins de o săgetă și cădu la pământ.

Honoré de Balzac.

Traducțiune din englezește de J. R.

(Continuare.)

Acuma însă norii încep a se îngroșa pe orizont. Grija se urcă din scară în scară și bate la ușa acelei sârman și pacinice mansarde. Ajutorele de a casă devin mai mici și mai rare, fiind-că de Balzac tatăl este însuși în neajunsuri. Chiar într'o cotență cineva trebuie să trăiească. Nu se pôte plăti birtașului cu hecсамetre, nici stăpânului casei cu epigrame. Pentru a asigura viitorul e de trebuință a renunța la prezent. Dacă Honoré are a lucra vre o dată „à sa guise“ acesta va fi numai atunci când va avea o independență de 4 sêu 500 franci, ca să-l apere de lipsă. Cu acest scop el își vinde creeri și pana editorilor.

Pentru ca să pôtă avea o haină pe densus și o bucată de lemn în sobă el e neobosit în munca sa, însă e o muncă fără plăcere. „On se souvient de Mirabeau écrivain à Vincennes des romans orduriers pour envoyer à une femme purement adorée le prix du vice qui le rendait indigne d'elle“, dice cel mai elocint din biografii săi. O, necesitate detestabilă! când geniul trebuie să fie la ordinele ori cărușec care pôte să deschidă o pungă! când trebuie să meargă la trg, și sa i se lipesca o etichetă cu preț — devenind ceva care se cumpără și se vindă ca bumbac sêu cărbuni, vite sêu carne de om!

Veninul intră în inima indignatului autor, care acum era servitorul acelora cari-i plătia, ca și ori care tâmplă sêu zidar. Însă grăunțele de aur ale nisipului timpului, cari se duceau neproductive, îi causau cele mai amare și vii regrete. El cunoșcea tăria brațelor sale, puterea sa de a îndura, îndrăsnela loviturii sale, și cu tôte astea era silit să se jõe pe țerm, pe când marea întinsă fără fund îl ispitia să înôte către acea insulă misterioasă de deliciu care alternativ se arêta și dispărea pe orizontul depărtat.

Când lucrurile deveniră mai favorabile cum trebuiau să devie cu timpul, și de Balzac aruncând jugul stăpânului săi, găsi că în fine timpul sêu îi aparține, geniul sêu fecund inundă literalmente presa cu creațiunile sale. Metoda sa de compozițiune era unică. Mai întâi el scria romanele sale în puține pagini, abia mai mult de cât intriga. Acestea le trâmitea la tipograf care îi inapoia puținele colone de tipar lipite în mijlocul atâtor coli de hârtia albă așa în cât remănea o margine albă imensă jur împrejur. Pe aceste margini începia să lucreze, desemnând personagele istoriei, intercalând dialogul, alterând pôte de tot scopul original al cărții. Linii orizontale, transversale și verticale erau trase pretutindenea; hârtia

era mășgălită peste tot cu caractere extraordinare, pe lângă cari chinezesca e ușure ca A B C; stelute, cruci și tot felul de indecese se rădicau în tôte părțile. A descifra o pagină ca aceea era tot atât de greu, cât a citi figurile unui vechiu sarcofag! De patru sêu cinci ori acel proces era repetat, până ce în fine puținele colone se inflau în mărimea unei cărți și această carte la rândul ei, nu trecea prin nici o nouă edițiune, fără a fi revisuită fie care dată de prea scrupulosul ei creator. Ostenela autorului și a tipografului era necalculabilă, și de Balzac sacrifica o parte însemnată a profitului sêu prin acest mod escentric de a clădi o carte. Însă ca un adevărat artist, câștiguri pecuniare erau nimic pentru densus comparat cu perfecțiunea operei sale. El mărturisia totdeauna că găsia limba francesă, acel idiom elegant și expresiv, greu de manipulat. Ca tăiatorul de petre precioase, care șlefuește un diamant, îl ține mai întâi aproape de el, apoi mai departe, făcând facetele să jõe într'o lumină și apoi într'alta, el poleia produțiunile brilante ale condeiului sêu, și le contempla din tôte punctele de vedere posibile. Vieta compositorilor miserabili era aproape amărâta prin această punctualitate extraordinară din partea D-lui de Balzac.

Fără îndoială, aparițiunea Prințului Întunericului însuși ar fi fost aproape tot atât de bine venită în imprimăria, ca acele figuri în pantalonii de nankeen, pătați cu cernela, și cu cravată ale cărei margini fâlăiau grațios sub o ureche! Acele manuscrite, stropite cu tôte semnele zodiacului, și amestecate cu piciorile crețe ale caracatiței trebuie să fi neliniștit somnul acelor oameni rău tratați de sôrtă. Vêdute în oglinda desfigurată a somnului, acele forme curioase, trebuie să se fi întortochiat în asemnarea fantastică a unor mici demoni, cari dântuia și săriau pe plapomă, și-i turbură chiar în regiunea visurilor.

Studiu și muncă grea îl ocupa exclusiv, societatea mai de loc. O dată pe când valsa cu o damă frumoasă el avu nenorocirea a se impede și a cădea. Impresiunea produsă asupra naturei sale simțitoare de surisul damelor, dela cari cu ușurința unui june el aștepta a fi favorizat cu surisuri cu totul diferite, par a nu fi fost uitată nici odată de nefericitul „figurant“. Sigur este că „Chorégraphie“ nu l'a mai atras, ceea ce pôte era un bine.

Însă cu tot geniul autorului devenit popular, și a silinței sale neîncetate, stéua sa nefastă e tot de-asupra. El se asociază cu un vechiu amic pentru a edita propriile sale cărți. Firma publiciștilor „amateurs“ ajunge curând

în calamitate, și de Balzac perde toate economiile sale, precum și pe ale amicului său. Acesta trebuie să fi făcut o mină atât de lungă ca eroul „tristei figurii“ la acest răpede sfârșit al afacerii pe care elocința impunătoare a dotatului său tovarăș, care ar fi putut prin vorbe să facă pe un mort să creadă că e viu, de sigur că a făcut să-i apară ca o mină de aur.

Redus din nou la sărăcie, el erăși caută o locuință într-o cotență, cu toate că de astă dată păreții sunt tapizați cu percal albastru, o rămășiță a splendorii trecute. În Paris, clasificățiunea locatarilor conține o paradocsă. A urca este a proba că te cobori. De Balzac instalat atât de sus cât putea să urce, este de Balzac foarte jos în fericiri!

El continuă a lucra și a trăi în miserie, fără bani până la 1833, când laborea sa întinsă, curagiul, și geniul său, fiind în fine respătite prin „celebritate și avuție“ el primește recompensa târzie, pentru toți anii cei lungi de abnegațiune, sublimitatea răbdărei, sacrificiul tinereții sale ce nu se va întorce nici odată, și a tuturilor acelor delicii îmbetătore care sunt moștenirea verei existenței.

Pe când trintorii perduseră orele delicioase bázăind în sóre, această albină lucrătore fusese totdeauna deșteptă, răpind parfumul dela o miă de florii, acumulând o provisiune vastă și prețioasă. Acum sosise momentul când el putea cu drept să reclame o pauză în lucru.

„A fi celebru, a fi iubit“ acestea fură dorințele supreme ale vieții sale. „Être célèbre, être aimé“, era suspinul ce scotea adesea la auđul simpatic al iubitei sale surori, confidenta sa iubită, scumpă lui ca „Augusta“ atâtor versuri fărmeccătore autorului nefericit al lui „Childe-Harold“. Afară de gloriă, alte dorințe mai populară mansarda din Rue Lesdiguière. Afară de vocea de trâmbiță a celebrității, mai sunară și alte accente la urechea singuraticului student. Printre toate visurile de bogății și onori, vibrară tonurile gingașe ale unei femei a cărei musică melodiösă făcu acea inimă tare să bată cu frăgeđimea timidă a unui copil. Frumoși și pasionați erau ochii care păreau ficsați asupra lui, încuragiând în tăcere lucrările sale. Printre mulțimea desă a părului său mareț, el simți trecend degete delicate și lungi cu o atingere magnetică — degete care păreau prea delicate pentru a suporta povara atâtor giuvaere strălucitoare. El deveni amețit, în delir sub emoțiunea deșteptată într'ensul de prezența acestei ființe aristocratice — de parfumul ei, mătăsurile, dantelale ei acele o miă și una de farmece ale unei cochete și dame din lumea mare! Până acuma e adevărat, că era numai o umbră, o aparițiune, însă când va veni timpul ca să iea o formă viețuitoare, ea nu-i va lipsi atuncea, precum nu-i va lipsi nici magnificența și lucsul oriental care era destinat a înconjura o cadră atât de răpitoare. Balzac era un fatalist, un „voyant“. El poseda într'un grad extraordinar calitatea numită de Școțianii „Second sight“ (a două vedere). Totă viața sa el cređuse că va poseda într'o ți o avere imensă, (de acolo toate planurile sale nebunești a face o avere în cinci minute) și în fine printr'un noroc singular el deveni în adevăr milionar. El era totdeauna urmărit de idea că va fi adorat de o femeie nobile și frumoasă, și din întemplantare o contesă Polonă jună, alésă, îndemănatică, de un caracter nobil și foarte avută se înamoră nebunește de densus și se mărită după el fără multă ceremonie.

El știa că numele său va deveni proverbial pentru toate timpurile; de aceea, ocupându-se puțin de publicul care citea volumele sale și de criticii care le criticău, el continua a lucra în fie care ți opt-spre-dece ore din douăzeci și patru, aruncând cărțile sale în fața unei societăți ce le aștepta, cum aruncă cine-va un os unui câine fiamând.

Natura înzestrăse pe acest om cu toate elementele necesare pentru a domina lumea — creeri tari, un corp tare, și un curagiū „infernal“ precum fi califică el însuși când se gândește la sărăcia sa, la sacrificiile sale, la acei trei-spre-dece ani de viață ca ai unui sclav de galera îndurată de bună voiă.

Lucrul era alimentul de care se nutria sufletul său. Ostenela, fisică și morală, era necunoscută acestui uriaș. Alba mână, ca a unei dame, cu degete lungi și unghii lungurețe colorate ușor în roșu, care condusesă condeiul inspirat dela međul nopții până la amezii, nu-l durea și nu se sbărcia nici o dată. Ochii negri strălucitori, nelinistiți (ei însuși o lume) erau și mai strălucitori, mai pētrundători din veghiările lor neîncetate. În această energiă spăimântătoare, și voință fermă el semăna cu Martin Luter, al cărui spirit inflexibil de rezistență a putut să schimbe fața societății până la finele tuturilor timpurilor. Pentru densus nu erau ore îngrozitoare nici momente de ostenelă și oboselă extremă, când, întocmai ca Icar, ale cărui aripi trădătore se muiau, și-l precipitaū amezii și sângerând înapoi către pământ de unde încercase a se înălța.

El mânca și bea ca un eremit, cel puțin în acei ani teribili de încercare. Mai târziu auđim de vinuri alese pe masa sa și de bucate demne de „Trois-frères“ și că conturul acelei figurii grele în flanelă albă și halat, deveni mai rotund și frapant. Însă, în mansardă pâne, cafea și nucii erau articolele principale ale dietei sale, masa „celulei solitare a unui eremit“. El dormia tocmai cât era de ajuns pentru a-și întări corpul. Fie care moment pierdut pentru totdeauna — un spațiu de timp infinitesimal în adevăr, însă care tot întârziă ora triumfului ora, care trăind, trebuia să apară odată. Mórtea, imitricul temut, putea pune mâna sa de ghetă pe acea figură puternică înclinată pe masa de scris, punend de odată capet ambițiunii, visurilor, dorințelor, la tot — afară de acesta însă, nimic nu putea opri mersul sigur al acelor picioare hotărâte, care s'au legat a nu se odihni până ce vor călca în zidurile sacre ale templului Famei. Ce lecțiune este istoria vieții și lucrărilor lui Honoré de Balzac, pentru junimea de ori ce vērștă cu aspirațiuni!

Orî care ar fi fost înclinațiunea geniului său, el ar fi reușit cu succes. Soldat, el nici odată nu s'ar fi coborât în gropă fără bastonul de mareșal. Decă ar fi sdrungănit o vioră de cinci franci în orchestra ori cărei barace de teatru, el s'ar fi înălțat a fi un Lulli și Paganini, risipind prin magia dulcelor armonii grijile de stat din peptul împărăților. Decă ar fi fost o paiată de scenă în vre un teatru dela barieră, mai curend și mai târziu ar fi surs laurii după fruntea lui Talma „ce modele de hardiesse, de naturel et de dignité“ călcând pe scândurile teatrului Français.

Secretul succesului lui de Balzac nu era atât în îndrăsnela geniului său, cât în răbdarea sa. Acea calitate

umilă și adesea desprețuită a rădăcat mai mult decât un om pe pedestal. Geniul însuși a fost câte odată confundat cu răbdarea „Le génie n'est que la sublimité de la patience.” Je parviendrai era devisa scrisă pe acea frunte rădicată, în acei ochi ardători. El nu făcea curte domnișorei Fama, ca un amant timid, numai în suspine și lacrimi, ci se lupta cu dânsa îndrăzneț, o constrînse a se supune voinței sale, și o aduse triumfând sub acoperișul său, blândă și supusă, pentru a șede în veci lângă căminul său.

Geniul lui de Balzac este absolut modern. El aparține secolului al nouă-spre-decelea tot atât de exclusiv, ca

și căile ferate, telegraful, vaporul și tunelul. Geniul său nu împrumută nimic dela Grecii și Romanii. Nu se simte într'ensul cătu-și de puțin clasicul și anticul. În van s'ar încerca cineva să descopere influința lui Homer, a lui Horat, a lui Virgil și a unuia din marii părinți ai cugetării. Original, pătrunzător, profund și pur contemporan, el re-produce cu fidelitatea unei oglinzi viciurile și virtuțile societății, din trepta cea mai de jos până la cea mai de sus a scării. El este istoricul strălucit al moralei și manierelor, Gibbonul și Macaulayul vieții zilnice în budoar și mansardă.

(Finea va urma).

V a r i e t ă ț i.

Cimiteriul japonez (cu ilustr. pe pag. 325). În toate timpurile și la toate popoarele s'a respectat memoria morților. La Chinezii și la Japonezii respectul acesta este poate mai mare decât la alte popoare, căci se preface într'un adevărat cult. Câte un cimiteriul japonez mai mare, precum se află multe în capitala Jeddo spre exemplu, prezintă un spectacol uimitor prin desimea mormintelor și a monumentelor. Acesta se esplică prin împregiurarea că morții japonezi se îngropă ședând, băgați într'un fel de corfe, așadar acești morți ocupă loc puțin. Monumentul este făcut din bambus, lemn, lut și piatră, după averea omenilor. Bogații nu-și înmormânteză morții în cimiteriul comun, ci într'alte cripte mai mici, care sunt nișe puțuri adânci cu pereți de ciment. În apropierea acestor cripte, precum și a cimiteriilor se rădică temple mai mari și mai mici. Odată pe an, la sărbătorea lampelor, mormintele se împodobesc cu flori și se iluminază cu lămpione; păgânul serbeză astfel amintirea morților și cu aceeași venerațiune, ca și lumea creștină.

Pedepșa cu biciul în Anglia și America. Curios lucru! La cele două popoare, care se pretind a avea cea mai mare grijă pentru libertatea și demnitatea umană, la Englezi și la Americani, pedepșa cu biciul rămâne întotdeauna întrebuințată. Un moment Englezii o desființaseră; dar au restabilit-o numai decât pentru atentatele contra persoanelor; au aplicat-o chiar de curând unui vagabund. Interpelat în această privință în Camera Comunelor, d-nul Vernon Harcourt, ministrul de interne, a recunoscut esatitate faptei. Dar el a arătat că pedepsele aplicate, de 15 ani, acelui vagabund se urcau la 40. Ministrul a raportat și un cuvânt curios adresat de acest individ unui magistrat: „Nu sunt decât proști și cai cei cari lucrează; eu nu sunt nici prost nici cal, și când am trebuință de un domiciliu, carcera dela Wandsworth este destul de comodă pentru mine.” În prezența unei atari declarațiuni și a antecedentilor acestui individ, care de 15 ani trăește pe spesele contribuabililor, magistratul a jurat, că nu este decât o pedepșă corporală, care ar putea să-l silască a-și susține viața singur. D-nul Harcourt, după ce a dat aceste explicațiuni, a adăugat, fiind el însuși puțin favorabil acestui mod de represiuie, crede că, dacă vreodată aplicațiunea acestei legi a fost justificată, este în cazul de față. Cât despre Americani, ei alergă, ca la un spectacol atrăgător, să vadă pe călău biciuind criminalii desemnați de justiție. La dânsii biciul este așa de puțin desonorător încât la New-York, sunt câți-va ani, copii din mai multe școli fiind întrebați dacă voesc să fie înlocuiți pedepșa cu biciul cu pedepse scrise, ei preferară în unanimitate loviturile. Este cât-va timp, o mulțime de oameni se strînse la New-Castel, pentru a vedea aplicându-se la șapte condamnați teribila cordă cu nouă noduri. Patru din condamnați erau albi unul negru adult și ceilalți doi tineri negrișori, unul de 14, celălalt de 10 ani. Servul Sturkley, un hoț cumplit, primi patru-deci de lovituri fără a scote vre un țipet;

Lewis Taibaz condamnat pentru tentativă de omor fu cel mai puțin brav. Cât despre Ion Henry, din Filadelfia, el urlă ca un drac.

(Gaz. Trans.)

Ce a câștigat Dr. Tanner? În urma postului său de 40 de zile, Dr. Tanner a câștigat, după cum anunță foile americane, următorea sumă frumoasă! În urma propriului său rămășag 5000 de dolari, în urma rămășagului unei agenții 12,223 de dolari, pentru vinderea unei fotografii 1500 de dolari, bani de intrare dela cei ce l'au vizitat în timpul postului său și după aceea 78,915 dolari, dela mulți fabricanți spre a le concede ca să împodobescă mărfurile cu numele său 11,102 dolari, present dela Universitate 3000 dolari, present dela statul Ohia 5000 dolari, dela patronul său 1000 dolari, dela casa Liebig și Comp. 20,000 dolari, la oaltă 137,640 dolari.

Flórea sórelui este o plantă, care prosperază în orice teren, de aceea ar trebui să fie mai considerată și la noi. Dacă ar fi mai cultivată în terenuri mlăștinoase și în apropierea apelor stătătoare, proprietatea ei, de a absorbe miasmele și de a degagea ozon din marile ei foi și flori, ar fi de mare folos. Ozonul este un element, care curăță aerul de miasme. De aceea recomandăm cultura acestei flori în ținuturi mlăștinoase, căsunătore de friguri. Prin această s'ar încungiura îndesarea spitalelor în anotimpurile, în care puterile lucrative sunt mai de lipsă pe câmpuri. Dar cultura florii sórelui nu trebuie considerată numai din punctul de vedere igienic. Cultivată de-alungul gardurilor și stobórelor, în curți etc. ea poate aduce un venit bun. Cu flórea sórelui se prepară tisane și tincturi, care sunt de mare folos pentru țărani; largile ei foi sunt un nutreț escelent pentru vite, din sémēnta ei se produce un bun ulei de ars, cotóarele și crengile sunt bune pentru foc.

Gicitura numerică.

de Ión T. Gherghely.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. numele și prenumele unui om de stat al României.

14. 4. 6. un animal domestic.
9. 4. 6. 13. 16. o țară antică.
1. 13. 11. 16. 12. un domnitor în Europa.
15. 6. 15. 17. 16. un nume femeesc.
1. 4. 5. o lună de primăvară.
1. 13. 3. 4. 13. 6. 15. 17. 13. un orașel în Moldova.
7. 8. 1. 8. un lac în Italia.
12. 13. 14. 18. 11. 16. 15. un nume bărbătesc.
1. 16. 17. 18. un general român.
6. 18. 17. 13. o zi din săptămână.
5. 8. 10. 12. un nume bărbătesc.
9. 3. 2. 14. 4. o familie princiară din România.
4. 12. 13. 14. 16. un nume femeesc.
6. 15. 17. 15. 16. un vițiu.

Deslegarea giciturii de șah din N-rul 19 este:

- Tristă turturică,
- Ce gemi prin pustii?
- Ce cauză mitifică
- Prin munți și câmpii?